

Владимир
Набоков

МОДЕРНА КЛАСИКА МОДЕРНА КЛАСИКА МОДЕРНА КЛАСИКА МОДЕРНА КЛАСИКА

Прозрачни
неща

МОДЕРНА

Libri

КЛАСИКА

ВЛАДИМИР НАБОКОВ

ПРОЗРАЧНИ НЕЩА

Превод: Иглика Василева

chitanka.info

Романът „Прозрачни неща“ разказва за посещенията на издателя Хю Персон в Швейцария. Като млад той е изпратен да се срещне с писателя Р. и по пътя си от Америка към Швейцария се влюбва в Арманд, оженва се за нея, търпи хиляди унижения, след което се прибира в Ню Йорк с новата си съпруга... Осем години по-късно, след едно убийство, период на лудост и кратко пребиваване в затвора, Хю предприема самотно сантиментално пътешествие, за да се сбогува с миналото си. Оттук нататък всичко в живота му се развива с фаталистична предопределеност, а после и един постоянно преследващ го кошмар се превръща в реалност. Няколкото пласта на романа — сън, спомени и разместено време — се разгръщат на фона на литературните теории на писателя Р., но най-вече на фона на един пародиен свят от прозрачно (не)понятни неща, представен с неподражаемия стил на Набоков.

Владимир Набоков (1899–1977), роден в Санкт Петербург, прекарал 20 години в САЩ и написал голяма част от романите си на английски, е добре известен и на българския читател със световния си бестселър „Лолита“. В България са издавани и романите му „Подвиг“, „Знак за незаконороденост“, „Покана за екзекуция“ и др.

Ha Bepa

1.

Ето, това е човекът, който ми трябва. Здравей, човек! Не ме чува.

Може би, ако бъдещето съществуваше, конкретно и индивидуално, като нещо, което един по-схватлив мозък може да улови, тогава миналото нямаше да е така примамливо — неговите изисквания щяха да се уравниават с тези на бъдещето. Тогава хората биха могли да възседнат средата на люлката климушка и да съзерцават този или онзи предмет, в едната или другата посока. И нищо чудно това занимание да се окаже забавно.

Но бъдещето не притежава реалността на представата ни за миналото, нито на осезаемото настояще; бъдещето е реторическа фигура, привидение на мисълта.

Здравей, човек! Какво има, не ме дърпай. Аз не го закачам. О, добре де. Здравей, човек... (за последен път, много тихо).

Когато *ние* се съсредоточим върху материален обект, където и да е разположен, самият акт на внимание може да предизвика нашето неволно вдълбочаване в историята на този обект. Новаците трябва да се научат да се плъзгат по повърхността на обекта, ако искат той да остане на първоначалното си ниво. Прозрачни неща, през които миналото сияе!

Особено трудно е да се задържим на повърхността на изкуствените неща, както впрочем и на естествените, които макар и инертни, са много използвани от небрежния живот (вие си мислите, и съвсем основателно, за камъка на някой склон, по който несметни пълчища от дребни твари са притичвали в продължение на безброй години) — новаците пропадат през тази повърхност, като весело си тананикат и много скоро вече са се захласнали с детинско увлечение по историята на този камък, на онзи пирен. Ще обясня. Едно тънко лустро от непосредствена реалност покрива естествената и изкуствената материя и онзи, който желае да остане в настоящето, с настоящето, върху настоящето, моля, да не нарушава целостта на изопнатото му було. В противен случай ще се окаже, че неопитният чудотворец вече

не ходи по водата, а пропада вертикално надолу, сред зяпналите го риби. Още по въпроса след малко.

2.

Докато човекът, персоната Хю Персон (изопачено от „Петерсон“ и произнасяно от някои хора като „Парсън“), измъкваше ъгловатото си туловище от таксито, което го беше докарало от Трукс до този западнал планински курорт, и докато главата му стоеше все още наведена в отвор, предназначен за слизащи от колата джуджета, очите му се устремиха нагоре — не за да регистрират подпомагация го жест, направен от шофьора, който му беше отворил вратата, а за да проверят как изглежда хотел „Аскот“ (Аскот!) на фона на стар негов спомен отпреди осем години — една пета от живота му, белязана от мъка. Ужасна сграда от сив камък и кафяво дърво, накичена с черешовочервени щори (не всички бяха спуснати), които по силата на някакъв мнемоптичен трик той си спомняше като ябълковозелени. От двете страни на стъпалата към покрития вход имаше електрифицирани файтонджийски фенери върху двойка железни стълбове. Надолу по въпросните стълби един камериер с престилка през кръста се спусна да вземе двата куфара и (под едната мишница) кутията за обувки, като целият този багаж шофьорът беше извадил предварително от зеещия капак на багажника. Персон плати на внимателния шофьор.

Неузнаваемото фоайе, не ще и дума, беше все така мизерно, както го помнеше.

На рецепцията, докато изчуруликваше името си и подаваше паспорта си, той попита на френски, английски, немски и отново на английски дали старият Крониг, директорът, чието охранено лице и престорена веселост си спомняше толкова ясно, е все още тук.

Момичето на рецепцията (рус кок, красива шия) каза: „Не“, мосю Крониг напуснал, за да стане управител, представете си, на „Фантастично“ в Блур (поне така му прозвуча). Една пощенска картичка в тревистозелено и небесносиньо с полегнали клиенти беше извадена като илюстрация или доказателство. Имаше и надпис на три езика, но само немският беше идиоматичен. Английският гласеше:

Лежаща ливада — и като че ли нарочно, измамливата перспектива беше уголемила ливадата до чудовищни размери.

— Умря миналата година — добави момичето (което *en face*^[1] по абсолютно нищо не приличаше на Арманд) и така пресече интереса, който би могла да предизвика една цветна снимка на „Величествено“ в Чур.

— Значи няма никой, който би могъл да ме помни, така ли?

— Съжалявам — отвърна тя с една обичайна и за покойната му съпруга интонация.

Изрази съжаление, че няма как да му каже коя стая на третия етаж е обитавал и следователно не може да му я предостави отново, още повече че целият етаж бил зает. Като подпря чело, Персон каза, че била в средата, номер триста и нещо, и гледала на изток, сутрин слънцето го приветствало върху килимчето пред леглото, въпреки че на практика стаята нямала никакъв изглед. Той много държал на нея, но според изискванията на закона документацията се унищожавала, когато се случело директорът, дори един бивш директор, да извърши това, което Крониг бил извършил (тъй като се предполагало, че самоубийството е форма на счетоводна измама). Нейният помощник, хубав младеж, облечен в черно, с гнойни пъпки по брадичката и гърлото, заведе Персон до стая на четвъртия етаж, като през цялото време не спря да зяпа прехласнато, сякаш загледан в телевизионен екран, празната синкава стена, която, отминавайки ги, се плъзгаше надолу, докато, от другата страна, едно също толкова възхитено огледало в асансьора отрази, само за няколко блеснали мига, господина от Масачузетс с дълго, слабо, тъжно лице, с леко издадена напред брадичка и чифт симетрично врязани гънки, оформящи устата му в нещо, което би приличало на груб, грапав катерачески уред, ако меланхолично прегърбената му стойка не опровергаваше всеки инч от фантастичното му величие.

Прозорецът, да, гледаше на изток, но гледка със сигурност имаше — виждаше се огромен кратер, пълен с багери (които не вдигаха шум в събота следобед и неделя).

Камериерът с ябълковозелената престилка донесе двата куфара и картонената кутия с надпис „по мярка“ върху опаковката; след което Персон остана сам. Знаеше, че хотелът е остарял, но това, което видя, надмина всичките му очаквания. Във въпросната *belle chambre au*

quatrième^[2], макар и твърде голяма за един човек (но и твърде претрупана за повече), липсваха всякакви удобства. Спомни си, че стаята на долния етаж, където той, голям мъж на трийсет и две, беше плакал по-често и по-неутешимо, отколкото когато и да било през детството си, беше също така грозна, но поне не беше толкова разтегната и задръстена от мебели, като новото му жилище. Леглото му представляваше същински кошмар. А „банята“ съдържаше биде (достатъчно голямо да побере задницата на цирков слон), но затова пък нямаше вана. Дъската на тоалетната чиния отказваше да стои вдигната. Кранът протестираше шумно при всяко пускане, изхвърляйки силна струя ръждива вода, преди послушно да потече нормалната течност, която обикновено недооценяваме, която е една течаща мистерия и която, да, точно така, заслужава да бъдат издигнати в нейна чест паметници, както и прохладни светилища! След като излезе от този плебейски клозет, Хю внимателно затвори вратата след себе си, но подобно на глупав домашен любимец тя изскимтя и веднага го последва в стаята. Сега нека илюстрираме нашите затруднения.

[1] Анфас (фр). — Б.пр. ↑

[2] Хубава стая на четвъртия етаж (фр.). — Б.пр. ↑

3.

Докато търсеше скрин, в който да сложи нещата си, Хю Персон, един поначало подреден човек, забеляза, че средното чекмедже на старото писалище, заточено в тъмния ъгъл на стаята и служещо за подставка на лампа без крушка и без абажур, наподобяваща скелета на счупен чадър, не беше прибрано докрай от предишния наемател или от прислужника (всъщност от нито един от двамата), тоест от последния, който е проверявал дали е празно (никой не беше проверявал). Моят добър Хю се опита да го намести; отначало то отказа да помръдне, но после, противодействайки на едно случайно подръпване (което не можеше да не се възползва от енергията, натрупана при няколкото предишни опита) изскочи навън и от него изпадна молив. Той го огледа за кратко, преди да го върне на мястото му.

Не беше някакъв шестостенен красавец от вирджинска хвойна или африкански кедър с името на производителя, изписано със сребрист варак, а съвсем прост, кръгъл, технически безличен стар молив от евтин чам, боядисан в мръсномораво. Оставен бил там по погрешка преди десет години от дърводелец, на който, още не огледал, още по-малко пък поправил старото писалище, внезапно му се наложило да излезе да потърси инструмент, какъвто така и не намерил. Сега внимавайте.

В работилницата, и много преди това в селското училище, моливът вече бил намалял от острене до две трети от първоначалната си дължина. Оголеното дърво на заострения му край било потъмняло до оловновиолетово и така по окраска заприличало на тъпия край на графита, като само убитият му блясък го отличавал от дървото. Нож и месингова острилка били работили доста върху него и, ако е необходимо, бихме могли да проследим сложната съдба на стърготините, всяка от тях морава от едната страна и потъмняла — от другата, още когато били пресни, ала сега вече сведени до атоми на прахта, чието разпространение нашироко, нашироко ви вдъхва стаена паника, но нали човек трябва да стои над тези неща и затова бързо

свиква с нея (има и по-големи ужаси). Общо взето бил приятен за дялкане, тъй като бил със старомодна направа. Ако се върнем назад във времето (но не чак толкова назад, че да стигнем до рождената дата на Шекспир, тоест годината, в която е бил открит графитът за моливи) и оттам отново подхванем историята на нещото в посока „сега“, ще видим как графитът е бил стриван до фин прах, след което млади момичета и старци го смесвали с влажна глина. После тази маса, този пресован хайвер се поставял в метален цилиндър със синьо око — един сапфир с пробита в него дупка, през която се изстисквал хайверът. Трябвало да се точи във вид на непрекъсната апетитна нишка (вижте го само нашия малък приятел!), която сякаш запазвала формата на храносмилателния тракт такъв, какъвто е у земния червей (гледайте, гледайте, не се отплесвайте!). След което вече се нарязвала според изискванията за дължините специално на тези моливи (зърваме резача, стария Елайъс Бороудейл, и тъкмо се каним да проследим ръката му по време на този оглед, когато спираме, спираме и се отдръпваме, бързайки да идентифицираме този индивидуален сегмент). Нека го видим как се пече, как се вари в мазнина (кадър с блеещия донор на мазнината, жертва на касапина, кадър с касапина, кадър с овчаря, кадър с бащата на овчаря, някакъв мексиканец) и после се вкарва в дървото.

Сега, да не губим от поглед това безценно парче графит, докато подготвяме дървената му част. Ето го и дървото! Точно *този бор*! Първо се отсича. Използва се само стъблото, обелено от кората. Чуваме воя на новоизобретения електрически трион, виждаме дървесните трупи, които се сушат и рендосват. Ето я и дъската, която ще се превърне във външната обвивка на молива в сянката на чекмеджето (все още незатворено). Разпознаваме присъствието му в дънера, разпознаваме дънера в дървото, и дървото в гората, и гората в света, който Джак построи.^[1] Разпознаваме това присъствие по нещо, което ни е свършено ясно, но е безименно и така невъзможно да бъде описано, както не може да бъде описана усмивката на човек, който никога не е виждал засмени очи.

Ето така цялата малка драма от химически чистия въглен и отсечения бор до този скромен инструмент, до това прозрачно нещо, в миг се разгръща пред погледа ни. Уви, самият солиден молив, същият,

който Хю Персон хваща за малко, все още някак ни се изплъзва! Но той няма да ни се изплъзне, о, не!

[1] Препратка към популярната английска детска песен „Къщата, която Джек построи“, която съществува и в много модерни изпълнения, като може би най-известните са тези на „Металика“ и Арета Франклин. — Б.пр. ↑

4.

Това беше четвъртото му посещение в Швейцария. Първото беше преди осемнайсет години, когато бе отседнал за няколко дни в Трукс с баща си. Десет години по-късно, на трийсет и две, отново посети стария град край езерото и съвсем успешно откърми у себе си сантиментална тръпка, наполовина на удивление, наполовина на угризение, когато отиде да види хотела им. Стръмна алея и ред стари стъпала водеха към него от езерото, където един от местните влакове го беше докарал и стоварил на безлична гара. Не бе забравил името на хотела, „Локе“, защото му напомняше за моминското име на майка му, френска канадка, която Персон старши щеше да надживее с по-малко от година. Спомни си още, че хотелът беше мрачен и евтин, че изглеждаше жалък в сравнение със съседния, далеч по-добър хотел, през чиито витрини на *rez-de-chaussée*^[1], се провиждаха фантомите на бледи маси и подводни келнери. Сега обаче и двата хотела вече ги нямаше и на тяхно място се издигаше „Банк Бльо“ — солидно здание с лъскави повърхности, огледални стъкла и цветни саксии.

Беше спал в една унила ниша, която го разделяше от леглото на баща му посредством сводест проход и стояща закачалка. Нощта винаги е великан, ала този беше особено зъл. У дома Хю бе свикнал да си има собствена стая, затова ненавиждаше този общ гроб за спане и мрачно се надяваше, че обещанието за отделни спални ще бъде спазено при следващите им спирки по време на швейцарската обиколка, която се мержелееше пред очите му като примамлива мъгла. Баща му, мъж на шейсет години, по-нисък от Хю и по-закръглен, се беше състарил някак непривлекателно по време на неотдавна започналото му вдовство; вещите му издаваха характерна миризма — слаба, но безпогрешно доловима, — освен това сумтеше и въздишаше в съня си, сънувайки големи плътни блокове чернота, които трябваше да сортира и да отстранява от пътя си, или пък по които трябваше да се катери, заемайки мъчителни пози на немощ и отчаяние. В историята на европейските турове, препоръчвани от семейните лекари на загубили

половинките си пенсионери, за да утешат самотната си скръб, не намираме нито един, който да е постигнал целта си.

Персон старши поначало беше несръчен, но напоследък неумелият начин, по който подхващаше нещата във водното пространство на ваната, като се опитваше да напипа прозрачния сапун от хлъзгава материя, или пък като суетно се мъчеше да завърже или развърже части от облеклото си, които трябваше да бъдат завързани или развързани, беше станал направо комичен. Хю бе наследил част от тази непохватност, но въпреки това настоящото ѝ прекалено проявление го дразнеше като повтаряща се пародия. Сутринта през последния ден на вдовеца в така наречената Швейцария (тоест, много скоро преди събитието, което за него щеше да превърне всичко в „така наречено“), старият вързан в ръцете некадърник взе да се бори с една от щорите, за да види какво е времето навън, но успя да зърне само мокрия тротоар, преди щората да издрънчи надолу с лавинен грохот, след което реши да си вземе чадъра. Тъй като беше зле сгънат, той се зае да го приведе в ред. Отначало Хю го наблюдаваше с мълчаливо отвращение, с издути и потрепващи ноздри. Презрението му обаче беше незаслужено, тъй като съществуват много неща, от живи клетки до мъртви звезди, на които понякога съвсем ненадейно им се случват дребни перипетии, като попаднат в невинаги сръчни или внимателни анонимни ръце. Черните дипли се бяха прихлупили в безпорядък и трябваше да се подредят, а когато иликът на пристягащата лентичка беше готов да влезе в употреба (едно малко, едва осезаемо кръгче между показалеца и палеца), копчето му се изгуби сред бръчките и браздите на пространството. След като наблюдава известно време тази тровава пипкавост, Хю изтръгна чадъра от ръцете на баща си така рязко, че възрастният мъж продължи да мачка въздуха още цяла минута, преди да отвърне с лека примиренческа усмивка на тази ненадейно проявена нелюбезност. Без да каже и дума, Хю яростно сгъна и закопча чадъра — който, честно казано, изобщо не подобри вида си в сравнение с този, който бащата му беше придал.

Какви бяха плановете им за деня? Ще закусят на същото място, където бяха вечеряли снощи, след което ще обиколят магазините, както и някои забележителности. Едно местно чудо на природата, водопадът Тара, беше изрисувано върху вратата на клозета в коридора, както и наново възпроизведено в огромна фотография върху стената на

вестибюла. Доктор Персон се спря на рецепцията да попита с обичайната си придирчивост дали има поща за него (не че очакваше такава). След кратко тършуване изникна една телеграма до госпожа Персон, но нищо за него (с изключение на сподавения шок от това непълно съвпадение). По някаква случайност до лакътя му стоеше навит шивашки метър и той започна да мери дебелината си талия, като на няколко пъти изпусна единия му край, междувременно обяснявайки на мрачния портиер, че в града възнамерява да си купи чифт летни панталони и държи да е наясно какъв размер да търси. Този нескончаем брътвеж беше така противен на Хю, че той тръгна към изхода още преди сивкавият метър да бъде отново навит на руло.

[1] Приземен етаж (фр.). — Б.пр. ↑

5.

След закуска успяха да намерят приличен на вид магазин. *Confections. Notre vente triomphale de soldes.*^[1] „Нашият късмет е продаден победоносно“, преведе баща му, а Хю го поправи с презрителна досада. Една кошница със сгънати ризи, незащитена от дъжда, който вече се усилваше, стоеше върху железен триножник пред витрината. Проехтя гръмотевица. Да се скрием вътре, нервно предложи доктор Персон, чийто страх от електрически бури представляваше още един източник на раздразнение за сина му.

Така се случи, че същата сутрин Ирма, една изтощена и изтормозена продавачка, беше самичка в целия магазин с овехтели дрехи, в който Хю неохотно влезе подир баща си. Двамата, които ѝ помагаша, една семейна двойка, били току-що хоспитализирани след пожар в малкия им апартамент, шефът бил излязъл по работа, а в същото време в магазина нахлули повече хора, отколкото било обичайно за четвъртък. В момента тя беше заета да помага на три възрастни дами (част от цял автобус, пристигнал от Лондон) да направят своя избор, като в същото време упътваше и друга една персона, руса германка в черно, къде може да се снима за паспорт. Една подир друга възрастните дами покриваха гърди с една и съща рокля на цветя, докато доктор Персон услужливо превеждаше кудкудякащия им кокни на лош френски. Момичето в траур се върна за пакета, който беше забравило. На още рокли бяха разперени ръкавите, още етикети с цената бяха огледани с присвити очи. Влезе и друг клиент е две малки момичета. Помежду всички тях доктор Персон едва успя да се вреди и да помоли за чифт панталони. Подадоха му няколко чифта, които да пробва в една от съседните кабинки; тогава Хю се измъкна от магазина.

Тръгна да се разхожда безцелно, като гледаше да стои на сухо под различните архитектурни издадености — ежедневникът в този дъждовен град явно напразно не спираше да тръби, че търговската му част се нуждае от закрити аркади. Хю се загледа във витрината на

магазин за сувенири. Погледът му беше привлечен от зелена фигурка на скиорка, изваяна от материал, който не успя да идентифицира през стъклото (оказа се „алабастрит“, имитация на арагонит, издялан и оцветен в затвора „Грумбел“ от осъден хомосексуалист, извергът Арман Рейв, който удушил сестрата на своя приятел, любителка на кръвосмешението). Ами онзи гребен в калъфка от истинска кожа, какво, какво за него... о, той ще се замърси за нула време, а после цял час трябва да се мъчиш да почистваш стегнатите му зъбци с помощта на някое от по-малките остриета на онова сгъваемо ножче ей там, което най-нагло бе извадило на показ целия си настръхнал реквизит от карантии. Прекрасен ръчен часовник с картинка на кученце, която украсяваше циферблата, и то само за двайсет и два франка. Дали да не купи (за съквартиранта си в колежа, например) онази дървена чиния с белия кръст в средата, а около него всичките двайсет и два кантона? Хю също беше на двайсет и две години и винаги се бе измъчвал от подобни символични съвпадения.

Отчетлив звън и блещукаща червена светлина при прелеза оповестиха едно предстоящо събитие — неумолимото спускане на бавната бариера.

Кафявата завеса беше само наполовина дръпната и разкриваше елегантните крака, обути в прозрачно черно, на жена, която седеше вътре. Ужасно бързаше да уловим този момент! Завеса на тротоарна будка с нещо като стол за пиано — за ниските и за по-високите, и монетен автомат, посредством който можеш сам да се снимаш за паспорт или за развлечение. Хю изгледа краката, а после и надписа върху кабинката. Липсата на предлога „на“ след „портрета“ малко разваляше неволния каламбур:

3 П ортрета ози

Докато той, все още девствен, си представяше тези предизвикателни пози, пукотът на магнезиевата светкавица от кабинката беше дублиран от друго събитие — тътенът на наблизил профучаващ влак. Блондинката в черно, оказала се неекзекутирана от

светкавицата, се появи, като затваряше ръчната си чанта. Към каквото и погребение да беше тръгнала тя с този образ на руса красавица, обвита в креп за случая, то нямаше нищо общо с третото едновременно случващо се в съседство събитие.

Човек би трябвало да я последва и това би бил добър урок — да тръгне след нея, вместо да върви да зяпа някакъв си водопад, — добър урок за всеки възрастен мъж. С ругатня и въздишка Хю се върна назад по собствените си стъпки, което навремето беше елегантна метафора, и се озова в магазина. По-късно Ирма бе казала на насъбралите се, че била абсолютно сигурна, че господинът е излязъл заедно със сина си, тъй като в първия момент не успяла да разбере какво казал последния, въпреки отличния му френски. Когато обаче проумяла, изсмяла се на собствената си глупост, бързо завела Хю в пробната и като продължавала да се смее от сърце, дръпнала зелената, именно зелена, не кафява, завеса, за да я отвори с това, което в ретроспекция би могло да се определи като театрален жест. Пространственият безпорядък и бъркотията винаги са имали и своята забавна страна и малко неща могат да бъдат по-смешни от три чифта панталони, омотани в неподвижен танц върху пода — кафяви спортни, сини джинси и старомоден чифт от сива каша. Непохватният Персон старши се мъчел да провери обувките си крак през зигзага на тесен крачол, когато усетил как в главата му нахлува ръмжаща руменина. Умрял преди да падне на пода, сякаш се стоварил от голяма височина, и сега лежеше по гръб с протегнатата ръка, която, както се виждаше във високото огледало, не можеше да достигне нито чадъра, нито шапката.

[1] Конфекция. Победоносна разпродажба (фр.). — Б.пр. ↑

6.

Въпросният Хенри Емъри Персон, бащата на нашия Персон, може да бъде описан като добронамерен, добросъвестен, мил човечец или пък като жалък мошеник, в зависимост от ъгъла на светлината и положението на наблюдаващия. Голяма част от мъчителното чупене на пръсти протича в мрака на угризенията, в зандана на непоправимото. Един ученик, та ако ще да е силен като бостънския удушвач — Хю, покажи ми ръцете си, — не може да се справи с всичките си приятели, когато те не спират да сипят обидни подмятания по адрес на баща му. След две-три непохватни сбивания с най-омразните от тях той беше възприел една по-умна и по-подла позиция на мълчаливо полусъгласие, което го ужасяваше, когато си спомняше за тези времена; но по силата на някакъв странен трик на съвестта усещането за собствения му ужас го утешаваше, доказвайки му, че всъщност той далеч не е чудовище. Сега трябваше да направи нещо за онези немалко на брой грубости, които си спомняше и за които чувството му за вина не му даваше покой до ден-днешен; с цената на всякакви терзания трябваше да се отърве от тях, също като от зъбните протези и очилата, които властите му бяха връчили в книжен плик. Единственият сродник, към когото можеше да се обърне, един чичо, живеещ отвъд океана в Скрантън, го посъветва, че е по-разумно да кремира тялото там, в чужбина, отколкото да го транспортира до дома; всъщност, най-малко препоръчваният начин често се оказва и най-лесният в много отношения, в случая главно поради това, че даваше възможност на Хю да се избави от ужасното нещо на практика мигновено.

Всички бяха много отзивчиви. Но най-много благодарности заслужаваше Харолд Хол, американският консул в Швейцария, който оказва всеотдайна помощ на нашия беден приятел.

От двете най-силни вълнения, изживени от младия Хю, едното беше общо, другото — специфично. Общото беше усещането му за свобода, някакъв всеобхватен повей, възторжен и чист, който отвя много от гнилостта на живота. А специфичното — голямото

удоволствие, с което откри три хиляди долара в смачкания, но издут портфейл на баща си. Като повечето млади хора с мрачна гениалност, които предусещат в пачката банкноти плътната осезаемост на предстоящи удоволствия, той нямаше никакво чувство за житейска практичност, нито амбиция да изкарва още пари, както нямаше и опасения относно бъдещите си средства за препитание (те се оказаха незначителни, когато стана ясно, че наличната сума в брой е малко над една десета от действителното наследство). В същия този ден той се премести в много по-хубав апартамент в Женева, поръча си *homard à l'américaine*^[1] за вечеря и тръгна да търси своята първа проститутка в една уличка зад хотела.

По оптически и животински причини сексуалната любов е по-малко прозрачна от много други далеч по-сложни неща. Знае се обаче, че в родния си град Хю ухаждал една трийсет и осемгодишна майка и нейната шестнайсетгодишна дъщеря, ала се проявил като импотентен с първата и като недостатъчно смел с втората. Тук сме изправени пред банален случай на продължителен сексуален сърбеж, на самотното му задоволяване и на незабравими сънища. Момичето, което избра, беше ниско и набито, но имаше красиво, бледо, вулгарно лице с италиански очи. Тя го заведе в едно от по-хубавите легла в ужасна къща с мебелирани стаи под наем — всъщност до точния „номер“, на който преди деветдесет и една, деветдесет и две, почти деветдесет и три години един руски писател бил временно отседнал на път за Италия. Леглото — различно от онова, с месингови топки — беше оправяно, разтуряно, покривано с редингот, и пак оправяно; върху него лежеше полуотворено куфарче на зелени квадрати, а с редингота бяха заметнати раменете на пътник по нощна риза, с гол врат и тъмна рошава коса, когото хващаме в момента, когато се чуди какво да извади от куфара (който ще изпрати с пощенската кола) и какво да прехвърли в раницата (която сам ще носи, докато прекосява планините към границата с Италия). Очаква приятеля си Кандидатов, художникът, да дойде да го вземе всеки момент и заедно да тръгнат на екскурзията — един от онези безгрижни туристически излети, които романтиците предприемат дори през дъждовните периоди на август; а сега, в това недотам хубаво време, валеше дори повече от обичайното; ботушите му бяха още мокри след една разходка от десет мили до близкото казино. Сега стоят отвън пред вратата като изгонени, а той е увил

краката си в няколко пласта вестници на немски — език, на който, между другото, му е по-лесно да чете, отколкото на френски. Основният проблем сега е дали да прехвърли в раницата или в куфара, който ще опътува преди него, ръкописите си: небрежно нахвърляни чернови на писма, недовършен разказ в една руска тетрадка с черна платнена подвързия, части от философско есе в син бележник, с който се бе сдобил в Женева, както и хвърчащите листове на един роман, все още в зачатъчен вид, с временното заглавие „Фауст в Москва“. Докато седи пред чамовата маса, същата, на която курвата на нашия Персон е метнала обемистата си чанта, вижда, че от нея стърчи, виж ти, първата страница от въпросния „Фауст“ с енергични задрасквания и нечетливи добавки, изписани с лилаво, черно и гущеровозелено мастило. Самата гледка на почерка го пленява; за него хаосът върху страницата е порядък, мастилените петна — картини, нахвърляните в полето забележки — криле. Вместо да подреди листовете си, той отваря портативната си мастилница и с писалка в ръка придърпва стола си поблизо до масата. В този миг обаче откъм вратата се чува ликуващо потропване. Тя се отваря със замах и отново се затваря.

Хю Персон вървеше след случайното момиче надолу по дълги стръмни стъпала, после към нейния любим уличен ъгъл, където двамата се сбoguваха за много години напред. Той се бе надявал, че момичето ще го задържи до сутринта и по този начин ще го избави от преспиване в хотела, където мъртвият му баща присъстваше във всеки тъмен и самотен ъгъл, но щом забеляза, че той гледа да остане, тя изтълкува погрешно плановете му и на мига му заяви най-безцеремонно, че ще ѝ трябва много повече време да събуди един толкова слаб изпълнител и да го приведе във форма, след което го избута навън. Но не призрак беше онова, което му попречи да заспи, а застоялият въздух. Отвори широко и двата прозореца; те гледаха към паркинг четири етажа по-долу; тънкият сърп отгоре беше твърде блед, за да освети покривите на къщите, които се спускаха към невидимото езеро; светлината от един гараж открояваше стъпалата на пустата стълба, която водеше към хаоса на сенките; всичко бе много мрачно и много чуждо, и нашият страдащ от акрофобия Персон почувства силата на земното притегляне, която го подканваше да се присъедини към нощта и баща си. Още като малък му се бе случвало да ходи гол на сън, но тогава познатата среда го пазеше, докато накрая странното

страдание изчезна. Тази вечер обаче, на най-горния етаж в непознатия хотел, усещаше, че е лишен от всякаква закрила. Затвори прозорците и остана да седи в креслото си до сутринта.

[1] Омар по американски (фр.). — Б.пр. ↑

7.

Като по-млад Хю страдаше нощем от пристъпи на сомнамбулизъм, излизаше от стаята си прегърнал възглавница и се спускаше надолу по стълбите. Спомняше си как се е събудил в най-странни места — на стълбите, водещи към мазето, или пък в килера в антрето, пълен с галоши и дебели зимни палта, и макар да не се плашеше чак толкова от тези свои босоноги пътешествия, момчето никак не държеше „да се прави на призрак“ и дори се молеше да го заключват в спалнята му. Но и това не помагаше, защото тогава се измъкваше през прозореца и излизаше върху полегатия покрив на коридора, който водеше към спалните в училищната сграда. Първия път, когато му се случи това, леденият допир на плочите до ходилата му го бе събудил и той се бе върнал обратно в тъмното си гнездо, внимателно избягвайки столове и други препятствия по-скоро по слух, отколкото по друг начин. Един възрастен и глупав доктор беше посъветвал родителите му да покрият пода около леглото му с влажни кърпи и да поставят пълни с вода легени на стратегически места, ала единственият резултат от това беше, че, заобикаляйки всички тези капани по време на магическия си сън, той, целият треперещ, се бе озовал пред откритата камина в самотната компания на училищната котка. Скоро след тази екскурзия призрачните пристъпи се бяха разрешили и впоследствие, в по-зрелите години на юношеството му, напълно изчезнаха. Като предпоследно ехо от тях се оказа един странен случай на схватка с нощната му масичка. Това станало през колежанските му години, когато заедно със състудента му Джак Мур (няма роднинска връзка), ползвали две стаи в новопостроения Снайдър Хол. След един досаден ден на зубрене Джак се събудил посред нощ от силен трясък, идващ откъм стаята, която служела едновременно за спалня и дневна, и отишъл да види какво става. В съня си Хю си въобразил, че нощната му масичка — малка, с три крака (задигната от коридора, където върху нея стоял телефонът) — някак от само себе си се впуснала в бесен боен танц, както бил виждал подобна мебел да

прави по време на сеанс, след като я попитали дали на навестилия ги дух (Наполеон) не му липсвали пролетните залези на остров Света Елена. Джак Мур сварил Хю, силно наведен извън леглото си, да прегръща и мачка безобидния предмет в смехотворен напън да спре несъществуващото движение. Книги, един пепелник, будилник, кутийка с дражета против кашлица — всичко било изпопадало, а изтерзаното дърво на масичката само пукало и потраквало в обятията на този идиот. Джак Мур едва ги разтървал. След което Хю тихичко се обърнал на другата страна и заспал.

8.

През онези десет години, изминали между първото и второто му посещение в Швейцария, Хю Персон си изкарвал прехраната по най-различни досадни начини, както често се случва с повечето от умните млади хора, които не притежават специална дарба, нито амбиция, и затова свикват да живеят, използвайки само малка част от блестящите си умове, колкото да изпълняват рутинните си или шарлатански задължения. Какво правят с останалата, доста по-голяма част, как и къде ангажират истинските си фантазии и емоции, не е точно мистерия — мистерии вече не съществуват, — а нещо, което може да предизвика твърде тъжни и твърде страшни обяснения и разкрития, за да ги приеме човек, без да му трепне окото. С изключение на експертите, разбира се, тъй като те с това се занимават — да изследват терзанията на ума.

Хю умееше да умножава осемцифрови числа наум, но на двацет и пет години изгуби тази си способност само след няколко сиви умопомрачителни нощи, през които лежа в болница с вирусна инфекция. Беше публикувал стихотворение в списанието на колежа, дълго несвързано съчинение, което започваше доста дръзко:

Благословено е многотоцието на неизвестността...

Слънцето на езерото божествен пример дава...

Той се явяваше и автор на писмо до лондонския „Таймс“, което беше поместено няколко години по-късно в антологията „До редактора: Сър“, заедно със следния абзац:

Анакреон умрял на осемдесет и пет, задавил го „скелетът на виното“ (по думите на друг един йониец), а

една циганка предсказала на шахматиста Альохин, че ще бъде убит в Испания от мъртъв бик.

В продължение на седем години след завършване на университета Хю работи като секретар и анонимен съдружник на известен мошеник, покойния символист Атман, и беше изцяло отговорен за бележки под линия като тази:

Очевидно кромлех (свързва се с млеко, milch, milk) се явява символ на Великата майка богиня, също както менхир („майн хер“) очевидно е символ на мъжкото начало.

За известно време се подвизаваше и в бизнеса с канцеларски материали и една автоматична писалка, която бе рекламирал, носи неговото име: писалка „Персон“. Но това си остана най-голямото му постижение.

Вече като навъсена двайсет и деветгодишна персона постъпи в голяма издателска фирма, където последователно заема най-различни длъжности — помощник-четец, литературен агент, заместник-редактор, редактор по ръкописите, коректор и щатен ласкател на нашите писатели. Намусен роб, той бе оставен на разположение на госпожа Фланкард, темпераментна и претенциозна дама с червендалесто лице и очи като на октопод, чийто огромен любовен роман, „Еленът“, бе приет за публикация при условие, че ще бъде основно редактиран, безпощадно съкратен и отчасти пренаписан. Пренаписаните части се състояха от по няколко страници тук-там, които, така се предполагаше, трябваше да свържат черните кървящи дупки от големи задраскани абзаци помежду запазените глави. Тази работа беше извършена от колежка на Хю, симпатично момиче с конска опашка, която след това напусна фирмата. Като романист тя беше по-малко талантлива и от госпожа Фланкард, и Хю се оказа натоварен със задачата да заличи не само нанесените от нея рани, но и брадавиците, които бе оставила недокоснати. На няколко пъти му се случи да посещава на чай госпожа Фланкард в нейната очарователна

крайградска къща, украсена почти изцяло с маслените платна на покойния ѝ съпруг: ранна пролет — в гостната, лято — в трапезарията, цялото великолепие на Ню Ингленд — в библиотеката, и зима — в спалнята. Хю гледаше да не се задържа точно в тази стая, тъй като имаше странното усещане, че госпожа Фланкард си е наумила да бъде изнасилена точно под светломоравите снежинки на господин Фланкард. Като повечето презрели, но все още хубави жени на изкуството, тя сякаш изобщо не си даваше сметка, че големият бюст, сбръчкана шия и ароматът на повехнала женственост, примесен с одеколон, може да отблъсне всеки неуверен мъж. Хю бе изсумтял с облекчение, когато „нашата“ книга най-накрая бе издадена.

Заради търговския успех на „Еленьт“ му възложиха по-бляскава задача. „Господин Р.“, както го наричаха в издателството (имаше дълго немско име, съставено от две части — замък и зъбер — с частицата за благородническа титла помежду им) пишеше на английски много по-добре, отколкото умееше да говори. При допира му с белия лист този език придобиваше изящност, богатство и подчертан замах, които караха някои от по-невзискателните критици във втората му родина да го наричат „майстор на стила“.

Господин Р. беше докачлив, неприятен и груб сътрудник. Отношенията на Хю с него — отгатак океана, тъй като господин Р. живееше предимно в Швейцария или Франция — бяха напълно лишени от онази сърдечна топлина, която отличаваше изпитанието „Фланкард“; господин Р., макар и да не можеше да се нарече първокласен майстор, беше най-малкото истински творец, който на собствена територия се бореше със собствени средства за правото да използва нетрадиционна пунктуация в съответствие с неповторимата си мисъл. Издание с меки корици на една от по-ранните му творби беше безболезнено пуснато за печат от нашия сговорчив Персон; след което започна голямото чакане за новия роман, който господин Р. бе обещал да предаде преди края на пролетта. Пролетта обаче мина без никакъв резултат и Хю отлетя за Швейцария, за да се срещне на четири очи с туткавия си автор. Това беше втората от неговите четири европейски обиколки.

9.

Запозна се с Арманд в едно купе на влака в Швейцария, някъде между Тур и Версекс, през сияйно слънчев следобед, в навечерието на срещата си с господин Р. По погрешка се беше качил на бавния влак; тя пък го беше избрала нарочно, защото спираше на малка гара, от която тръгваше автобус към Вит, където майка ѝ имаше вила. Арманд и Хю едновременно се настаниха на двете срещуположни седалки до прозореца, който гледаше към езерото. Едно американско семейство зае другите четири места в купето. Хю разтвори *Journal de Genève*.

О, тя беше много хубава и би била изключително красива, ако имаше по-пълни устни. С тъмни очи, светла коса и кожа с цвят на мед. Две трапчинки като лунен сърп украсяваха загорелите ѝ бузи от двете страни на тъжно увисналата ѝ уста. Носеше черно сако над блуза с волани. В скута ѝ лежеше книга, върху която беше поставила ръцете си, облечени в черни ръкавици. Той си помисли, че сигурно е някакво пламенно любовно книжле. Начинът, по който се запознаха, беше до болка банален.

Размениха си погледи на любезно неодобрение, когато трите малки американчета започнаха да издърпват пуловери и панталони от куфара, докато с дивашко настървение търсеха нещо, което, както се оказа, били забравили (купчина списания с комикси, която чевръстата хотелска прислужница вече била изнесла заедно с използваните пешкири). Единият от двамата възрастни улови студения поглед на Арманд и отвърна с жест на снизходително безсилие. После влезе кондукторът за проверка на билетите.

Хю килна лекичко глава на една страна, колкото да се убеди, че е прав: наистина беше издание с меки корици на „Фигури на златистия прозорец“.

— Една от нашите — каза той и кимна към книгата.

Тя погледна книгата в скута си, сякаш в търсене на обяснение за подхвърлената реплика. Носеше много къса пола.

— Искам да кажа — продължи той, — че работя за един издател. За американския издател на същата книга с твърди корици. Харесва ли ви?

Тя му отговори на правилен, но неестествен английски, че ненавижда сюрреалистични романи с поетичен език. Предпочитала грубия реализъм, който отразявал духа на времето ни. Обичала книги за насилие и източна мъдрост. По-нататък става ли по-хубава?

— Ами, има една много драматична сцена във вила на Ривиерата, когато малкото момиченце, дъщерята на разказвача...

— Джун.

— Точно така. Подпалва новата си куклена къщичка и оттам цялата вила пламва и изгаря до основи. Но боя се, че няма много насилие. Всичко е представено доста символично, по един внушителен начин, и в същото време, колкото и да е чудно, доста прочувствено, както се твърди и в издателския отзив върху корицата на книгата, или поне така беше в нашето първо издание. Корицата беше дело на известния Пол Плам.

Тя, разбира се, ще я дочете, независимо колко скучна е книгата, защото всяко нещо в този живот трябва да се довежда до край, също както и онзи път над Вит, където имат къща, луксозна вила, но трябва да се катерят чак до въжената линия „Драконита“, преди въпросният нов път да бъде довършен. „Пламтящият прозорец“, или както там се казваше, и била подарена завчера, по случай нейния дваисет и трети рожден ден от доведената дъщеря на автора, който, по всяка вероятност, той...

— Джулия.

Точно така. През зимата двете с Джулия преподавали в едно училище за млади чуждестранни дами в Тесин. Току-що вторият баща на Джулия се бил развел с майка ѝ, с която поначало се държал ужасно. И какво преподавали? О, стойка на тялото, ритмика... такива неща.

В този момент Персон и новата неотразима персона вече бяха преминали на френски, който той владеел толкова, колкото тя — английски. Помолен да отгатне националността ѝ, той предположил, че е датчанка или холандка. Не, семейството на баща ѝ произхождало от Белгия, той бил архитект, който загинал миналото лято, докато надзиравал събарянето на известен хотел край пресъхнал минерален

извор; а майка ѝ била родена в Русия в благородническо семейство, но, разбира се, били напълно разорени от революцията. А той харесва ли работата си? Би ли свалил малко по-надолу този черен транспарант? Ниското слънце като погребение изгаря. Това някаква поговорка ли е, попитала тя. Не, току-що го бил измислил.

В дневник, който си водеше не особено редовно, Хю е записал следното за въпросната нощ във Версекс:

„Разговарях с едно момиче във влака. Възхитителни загорели голи крака и златни сандали. Безумно ученическо желание и романтично вълнение, което никога преди това не съм изпитвал. Арманд Шамар. *La particule aurait juré avec la dernière syllable de mon prénom.*^[1] Доколкото си спомням, Байрон използва *chamar* в смисъл на «гиздаво разперената опашка на паун» в едно описание на пищна благородническа ориенталска церемония. Прекалено изискано, но в същото време и очарователно в своята наивност. А вилата над Вит е дело на таткото. Ако се озовете по тези *parages*^[2]. Поиска да узнае дали харесвам работата си. Моята работа! Отвърнах: «Попитайте ме какво мога да правя, а не какво *правя*, моя красавице, красив мой слънчев лъч върху полупрозрачна черна материя. Мога да запомня наизуст цяла страница от телефонния указател само за три минути, но не съм в състояние да запомня собствения си телефонен номер. Мога да съчиня стихове по-странни, по-нови и от теб самата, или такива, които да наподобяват всичко, сътворено от човека отпреди триста години и повече, но никога не съм написал и един стих, с изключение на младежките си глупости в колежа. На кортовете в училището на баща ми измислих убийствен ответен удар срещу всеки сервис — с енергичен неспасяем плосък замах, — но самият аз се задъхвам още след първия гейм. С мастило и акварел мога да изобразя пейзаж с езеро, невиджано прозирно езеро, в което се оглеждат райски планини, но не мога да нарисувам ни лодка, ни мост, нито силуета на човешката паника в пламтящите прозорци на вилата на Плам. Учил съм френски в американски училища, но така и не се отървах от канадския акцент на майка ми, въпреки че го чувам ясно, когато шептя френски думи. *Ouvre ta robe, Déjanire*, та да мога да се кача *sur mon bûcher.*^[3] Мога да левитирам на височина един инч и да се задържа в това положение цели десет секунди, но не мога да изкатери едно ябълково дърво. Притежавам докторска степен по философия, а не знам немски.

Влюбих се в теб, но нищичко няма да направя. С една дума, аз съм всестранно развит гений.» По някакво странно съвпадение, достойно за онзи другия гений, неговата доведена дъщеря ѝ беше подарила книгата, която четеше. Джулия Мур без съмнение вече е забравила, че съм я обладал преди няколко години. Както тя, така и майка ѝ са страстни пътешественички. Били са в Куба и Китай, и по други подобни мизерни и примитивни краища; и говорят с толерантно неодобрение за доста очарователни и странни хора, с които са се сприятелили по тия места. *Parlez-moi de son*^[4] втори баща. Той *très fasciste*^[5] ли е? Не мога да разбера защо нарекох левичарството на госпожа Р. най-обикновена буржоазна мода. *Mais au contraire*^[6], двете с дъщеря си обожавали радикалите! Е, отвърнах аз, господин Р., *lui*, е чужд на политиката. Моето съкровище смята, че на него това му е проблемът. Шия с цвят на карамел и с малко златно кръстче, и *grain de beauté*^[7]. Стройна, атлетична, убийствена!“

[1] Частицата (за благороден произход) нямаше да отива на последната сричка на името ми (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Места (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Разтвори дрехата си, Деянира, та да мога да се кача на моята влада (фр.). Препратка към мита за Деянира и Херкулес; цитат от стихотворението „На Жюли“ от Алфред дьо Мюсе. — Б.пр. ↑

[4] Разкажете ми за нейния (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Голям фашист ли е? (фр.). — Б.пр. ↑

[6] Но напротив (фр.). — Б.пр. ↑

[7] Бенка (фр.). — Б.пр. ↑

10.

Той все пак направи нещичко, въпреки снизходителната критика към себе си. Написа ѝ бележка от достолепния „Версекс Палас“, където след няколко минути трябва да се срещна на по един коктейл с нашия най-ценен автор, чиято най-добра книга вие не харесахте. Ще ми разрешите ли да ви посетя, да кажем в сряда, четвърти? Защото тогава ще бъда в хотел „Аскот“ във вашия Вит, където, както ме осведомиха, през лятото се провеждало някакво изключително по рода си ски състезание. От друга страна, главната цел на отсядането ми тук е да разбере кога старият мошеник ще успее да довърши последната си книга. Странно, като си помисля с какво нетърпение очаквах само преди два дни да се срещна най-накрая с великия мъж на живо.

Нашият Персон го очакваха и други изненади. Докато надничаше през прозореца на вестибюла и го наблюдаваше как излиза от колата си, нито триумфални фанфари, нито писъци на обожание и възхвала разтърсиха нервната му система, която беше изцяло обсебена от голите бедра на момичето в огрения от слънце влак. И все пак каква величествена гледка представляваше Р. — красивият му шофьор подпираше старото дебело момче от едната страна, чернобрадият му секретар — от другата, а когато се появи на входните стъпала, двамата хотелски вратари изпаднаха в пародийно подражание на собственото си колебливо желание да се намесят. Репортерът у Персон забеляза, че господин Р. носи меки велурени кларкове с кадифено-какаов оттенък, лимоненожълта риза с лилаво шалче на врата и измачкан сив костюм, който с нищо не се отличаваше — не и в очите на обикновения американец. Здравей, Персон! Седнаха във фойето близо до бара.

Илюзорното естество на цялото събитие беше подсилено от вида и говора на двамата други субекта. Онзи монументален мъж с глинест грим и фалшива усмивка, и господин Тамуърт с разбойническата си брада като че действаша по сценарий на стара пиеса за пред невидима публика, от която марионетката Персон продължаваше да извъръща глава, сякаш не друг, а хазяйката на Шерлок го движеше със стола му,

без значение как седеше или накъде гледаше по време на тази кратка среща на чашка. Наистина всичко беше фалш и восъчни фигури в сравнение с реалността на Арманд, чийто образ се беше отпечатаł дълбоко във вътрешния му взор и току проблясваше на различни нива, понякога обърнат надолу, а понякога мъчително блеснал в края на периферното му зрение, но нито за миг не изчезваше — съвършено истински и вълнуващ. Баналните фрази, които двамата с нея си бяха разменили, пламтяха с огнена автентичност, когато ги съпоставеше с пресиления смях, който се носеше в призрачния бар.

— О, ама вие изглеждате в страхотна форма — каза Хю с прочувствено притворство, след като питиетата бяха поръчани.

Барон Р. имаше груби черти на лицето, нездрав тен, нос като камба с разширени пори, рунтави, войнствени вежди, немигащ поглед и уста на булдог, пълна с развалени зъби. Онази нишка на злъчна изобретателност, така натрапчива в творчеството му, се прояви и в предварително подготвените части на речта му, например когато каза, както стори сега, че не само не „изглежда във форма“, а все повече и повече се чувствал като някакво пълзящо подобие на кинозвездата Рубенсон, който навремето играел престарели гангстери в разни снимани във Флорида филми; всъщност такъв актьор не съществувахе.

— Както и да е... как сте? — попита Хю, макар и изпаднал в неловко положение.

— Ако трябва да обясня с две думи — отговори господин Р. (който притежаваше неприятния маниер да реди изтъркани клишета на своя уж разговорен английски с тежък акцент, а и да ги употребява погрешно), — през зимата не се чувствах никак здрав, нали разбирате? Черният ми дроб, нали разбирате, се е настроил срещу мен.

Отпи дълга глътка уиски, изжабури си устата с нея по начин, който Персон никога не беше виждал преди това, и бавно върна чашата обратно върху ниската маса. След това повтори, пак напълни уста, преглътна и се прехвърли на другия си английски стил, възвишения, използван от най-незабравимите му герои.

— Разбира се, Инсомния и нейната сестра Ноктюрия ме измъчват, но иначе съм здрав като вол. Май не съм ви представил господин Тамуърт. Запознайте се, Персон, произнася се Парсон; и Тамуърт — като английската порода черна петниста свиня.

— Не — възрази Хю, — не идва от Парсон, а по-скоро от Петерсон.

— Окей, синко. Как е Фил?

Обсъдиха накратко издателя на Р. и неговия размах, чар и находчивост.

— Само дето ме кара да пиша не тези книги, които трябва. Той иска... — преправи гласа си на престорено свенлив и гърлест, докато изреждаше заглавията на романите на своя конкурент, също автор на Фил — той иска „Момче за удоволствие“, но няма да откаже и „Мършавата мръсница“, докато всичко, което аз мога да му предложа, не е „Тралала“, а първият и най-скупчен том на моите „Тралатации“.

— Уверявам ви, че очаква ръкописа ви с огромно нетърпение. Между другото...

Между другото, наистина! Трябва да съществува някаква реторична фигура за този уклон към нелогичното. Между другото прониза черната материя с невиждан поглед. Между другото, ще изгубя ума си, ако не стане моя.

— ... между другото, вчера срещнах една личност, която току-що се беше видяла с вашата доведена дъщеря...

— Бившата ми доведена дъщеря — поправи го господин Р. — Отдавна не съм я виждал и се надявам това положение да се задържи колкото е възможно по-дълго. От същото, синко (към бармана).

— Случаят беше доста странен. Тази млада жена седи и си чете...

— Простете — каза секретарят любезно и като сгъна една бележчица, която току-що беше надраскал, я подаде на Хю. „Господин Р. ненавижда всякакво споменаване на госпожица Мур и нейната майка.“

Не го виня. Но къде беше изчезнала прословутата тактичност на Хю? Леко замаяният Хю беше наясно с цялото това положение, беше го научил от Фил, не от Джулия — покварено, но сдържано девойче.

Тази част от нашата полупрозрачност е доста отегчителна, но въпреки това трябва да довършим разказа.

Един ден господин Р. открил с помощта на специално нает таен агент, че жена му Марион има връзка с Крисчън Пайнс, син на една голяма знаменитост — режисьора на „Златисти прозорци“ (неубедителна екранизация на най-добрите романи на нашия автор).

Господин Р. се зарадвал, тъй като точно тогава упорито ухажвал Джулия Мур, собствената си осемнайсетгодишна доведена дъщеря, и вече имал планове за бъдещето, достойни за сантиментален развратник, когото три или четири брака не успели да заситят. Много скоро обаче научил от същия този копой, който в момента умира в душна мръсна болница на остров Формоза, че младият Пайнс, красив плейбой с лице на жаба, който също щял скоро да умре, бил любовник едновременно на майката и дъщерята, които обслужвал още в Кавалиър, Калифорния, в продължение на две лета. Ето защо раздялата му причинила повече грижи и главоболия, отколкото Р. очаквал. Насред цялата тази бъркотия така се случило, че нашият Персон, по своя си дискретен начин (макар че всъщност бил половин инч повисок от огромния Р.) също ухапал единия край на това препълнено платно.

11.

Джулия обичала високи мъже със силни ръце и тъжни очи. Хю я срещнал за пръв път на прием в една къща в Ню Йорк. Ден или два след това, в апартамента на Фил, отново налетял на нея и тя го попитала дали не проявява интерес към „Коварни изпълнения“, една много нашумяла авангардна постановка, за която имала два билета — за себе си и за майка си, но на последната ѝ се наложило да замине за Вашингтон по съдебни дела (свързани с делото ѝ по развода, както Хю правилно предположил). Та той би ли я придружил? В областта на изкуството „авангарден“ едва ли действа успокоително на войнстващата еснафщина, така че, когато завесата се вдигнала, Хю никак не се изненадал от вида на гол отшелник, седнал върху счупена тоалетна чиния в средата на празната сцена. Джулия изхихикала доволно и се приготвила за една незабравима вечер. Хю с вълнение поел в стеснителната си ръка детската ѝ длан, която съвсем неволно била докоснала коляното му. Тя изглеждала невероятно привлекателна в жадния му за секс взор с кукленското си лице, дръпнати очи и накичени с топаз уши, с елегантната си фигура в оранжева блуза и черна пола, с тънките си крайници, с екзотично пригладената си коса и равно подстриган бретон на челото. Не по-малко привлекателна била и догадката му, че в своето швейцарско убежище господин Р., който се бил похвалил в едно интервю, че е надарен с невероятна телепатична сила, точно в този момент от пространство-времето изпитва бодежа на болезнена ревност.

Чували се слухове, че пиесата може да бъде спряна веднага след премиерата. Немалък брой разгневени демонстранти, които протестирали срещу тази евентуалност, успели да осуетят представлението, което всъщност подкрепяли. Избухването на няколко празнични малки бомбички изпълнило залата със задушлив дим, буен пламък лумнал светкавично сред серпентините от развити рула розова и зелена тоалетна хартия и театърът бил евакуиран. Джулия заявила, че умира от неудовлетвореност и жажда. Известният бар в съседство с

театъра обаче се оказал безнадеждно препълнен и „в сиянието на едно едемско опростяване на нравите“ (както бил писал Р. по друг повод) нашият Персон завел момичето в апартамента си. Съвсем глупашки се почудил — след една твърде страстна целувка в таксито, заедно с която изпуснал и няколко огнедишащи въздишки на нетърпеливост — дали няма да попари очакванията на Джулия, която, според Фил, била прелъстена на тринайсет години от Р. още в самото начало на несполучливия му брак с майка ѝ.

Взетата под наем ергенска квартира на Хю на Шейсет и пета улица, изток, му била предложена от собствената му фирма. Оказало се обаче, че въпросните стаи били същите, в които преди около две години Джулия посещавала един от най-добрите си млади мъжки екземпляри. Тя, разбира се, била достатъчно добре възпитана, за да премълчи този факт, но образът на онзи младеж, чиято смърт в една забравена война страшно я била разстроила, продължавал да ѝ се явява откъм банята или докато тършувала в хладилника и така странно се намесил в дребното дело на непосредственото настояще, че тя категорично отказала ципът ѝ да бъде отворен и тялото ѝ — проснато върху леглото. Естествено, след кратък интервал на благоприличие детето се предало и много скоро се уловило как помага на едрия Хю в непохватните му любовни напъни. Скоро след като пъхането и пухтенето извървели обичайния си път, Хю, с доста вяла проява на развеселеност, станал да донесе още пиене и тогава, не щеш ли, загорелите рамене и белият стегнат задник на Джими Мейджър отново изместили суровата действителност. Тя забелязала, че огледалото на гардероба, така както го виждала от леглото, отразява съвършено същия натюрморт — портокали в дървена купа, — както в онези отдавна отминали лавровославни дни с Джим, един ненаситен консуматор на плода на столетника. Страшно съжалила, когато се огледала наоколо и открила източника на видението в гънките на пъстрите си дрехи, захвърлени върху облегалката на стола.

В последния момент отменила вече уговорената им следваща среща и скоро след това заминала за Европа. В съзнанието на Персон връзката едва ли бе оставила нещо повече от петно светло червило върху книжна салфетка — както и романтичното усещане, че е държал в обятията си любимата на един голям писател. Времето обаче работи

по друг начин върху тези мимолетни връзки и споменът за тях придобива нов вкус.

Сега виждаме откъснато парче от вестник „Ла Стампа“ и празна бутилка от вино. Както и продължаващото наоколо усилено строителство.

12.

Продължаващото усилено строителство около Вит беше разкаляло и разорало целия склон, на който, както му бе обяснено, се намирала вила „Настя“. В непосредствена близост около нея теренът беше малко или много разчистен, като по този начин, сред дрънченето и тропането в пустошта от ровове, канавки и кранове, се образуваше оазис от тишина. Дори един бутик блестеше сред магазините, разположени в полукръг около наскоро засадено самодивско дърво, под което вече беше хвърлен боклук, по-точно празната бутилка на някой работник и един италиански вестник. В този момент доброто чувство за ориентация на Персон му изневери, но ето че жената, която продаваше ябълки на съседна сергия, го упъти, в правилната посока. Едно голямо и прекалено любвеобилно бяло куче взе да подрипва подире му, но жената му извика да се върне обратно.

Персон тръгна нагоре по доста стръмна асфалтирана пътека. От едната страна на пътеката се издигаше бяла ограда, над която се подаваха върховете на ели и листокапни борики. Една решетъчна врата в оградата водеше към нещо като лагер или училище. Зад нея се чуваха виковете на играещите деца, а една топка с перца прелетя отгоре и тупна право в краката му. Той не ѝ обърна внимание, не беше човек, който ще се наведе да вдига от земята чужди вещи — ръкавици или търкалящи се монети.

Малко по-нататък една пролука в каменната ограда откриваше гледка към няколко стъпала и врата на белосана дървена къща, върху която с френски курсив беше изписано „Вила Настя“. Както се случва почти винаги в произведенията на Р., „никой не отговори на позвъняването“. Хю обаче забеляза и няколко други стъпала, разположени странично на входа, които се спускаха (след цялото това тъпо катерене!) към острата миризма и влагата на чемширово дърво. Те го отведоха зад къщата, а оттам — право в градината ѝ. Обкован с дъски и само наполовина довършен плитък басейн се намирал в съседство с малка ливада, наред която се печеше на слънце излегнала

се в шезлонг пълна дама на средна възраст с лъснали от мазила, болезнено розовеещи крайници. Един екземпляр, несъмнено същият, на „Фигури“, или както там беше заглавието, със сгънато писмо (по-добре нашият Персон да не го забележи), използвано за отбелязване на страниците, лежеше върху цял бански костюм, в който беше натъпкан основният обем на корпуса ѝ.

Мадам Шарл Шамар, по баща Анастасия Петровна Потапов (едно напълно почтено име, което покойният ѝ съпруг беше преиначил на „Потапуф“), беше дъщеря на заможен търговец на добитък, който имигрирал с цялото си семейство в Англия от Рязан през Харбин и Цейлон веднага след Болшевишката революция. Тя отдавна вече беше свикнала да забавлява разни младежи, довлечени от своенравната Арманд, но новият любовник беше облечен като търговец и у него имаше нещо (твоят гений, Персон!), което озадачи и раздражни мадам Шамар. Тя предпочиташе хората да си знаят мястото. Онова швейцарско момче, с което Арманд беше излязла да кара ски в момента сред вечните снегове на хълмовете над Вит, си знаеше мястото. Както и близнаците Блейк. Както и синът на стария екскурзовод, златокосият Жак, шампион по бобслей. Но моят непохватен и навъсен Хю Персон с ужасната си вратовръзка, вулгарно плъосната върху евтината му бяла риза, както и невъзможният му кафеникав костюм, не принадлежаха на света, който тя беше приела. Когато му казаха, че Арманд се забавлява неизвестно къде и вероятно няма да се върне за чая, той дори не си направи труда да скрие неприятната си изненада. Остана прав, почеса бузата си. Вътрешната страна на тиролската му шапка беше потъмняла от пот. Арманд не е ли получила писмото му?

Мадам Шамар отговори с уклончиво „Не“, въпреки че нищо не ѝ пречеше да се допита до издаващия я, пъхнат в книгата знак, но ръководена от инстинктивно майчинско благоразумие, предпочете да не го прави. Вместо това пусна книгата в градинската си чанта. Хю подхвърли автоматично, че неотдавна е посетил нейния автор.

— Май живее някъде в Швейцария?

— Да, в Дяблоне, недалеч от Версекс.

— Дяблоне винаги ми напомня руската дума за „ябълкови дървета“: *яблони*. Къщата му хубава ли е?

— Ами, ние се видяхме във Версекс, в един хотел, не в къщата му. Но са ми разказвали, че била много голяма и много старомодна. Разговаряхме по работа. Разбира се, къщата е винаги пълна с неговите доста, как да кажа, фриволни гости. Ще почакам още малко преди да си тръгна.

Отказа да си свали сакото и да се отпусне в шезлонга до мадам Шамар. От слънцето получавал световъртеж, поясни ѝ той. *Alors allons dans la maison*^[1], отвърна му тя в дословен превод от руски. Като видя как се мъчи да се надигне от стола, Хю ѝ предложи помощта си, ала мадам Шамар го изкомандва със строг глас да стои настрана, за да не би близостта му да се окаже „психологическо препятствие“. Тромавото ѝ туловище можеше да се помръдне само с едно, но точно преценено оттласкване; за да го извърши обаче, тя трябваше да се съсредоточи върху опита си да надхитри земното притегляне, докато нещо прещрака вътре в нея и правилното рязко движение се получи също като онова чудо — кихането. Междувременно остана легнала, но съвсем неподвижна, притихнала като в засада, докато по гърдите и над лилавите сводове на постелните ѝ вежди избиха капките пот на храбрите ѝ усилия.

— Това изобщо не е нужно — каза Хю, — нищо не ми пречи да почакам и тук, в сянката на дървото, но без сянка не мога. Не съм предполагал, че в планината може да е толкова горещо.

Най-неочаквано цялото тяло на мадам Шамар се надигна с такава мощ, че рамката на шезлонга изпука с почти човешки вопъл. В следващия миг тя се изправи до седнало положение и положи двете си стъпала върху земята.

— Всичко е наред — заяви с приятен глас, стана и с рязкото отсечено движение на истинска магическа метаморфоза се загърна в пъстра хавлиена кърпа. — Елате, нека ви предложи едно хубаво студено питие, а и да ви покажа моите албуми.

Питието се оказа висока чаша от шлифован кристал с възтопла чешмяна вода, помътняла от разбърканата в нея пълна лъжица домашно ягодово сладко. Албумите, четири дебели подвързани тома, бяха поставени върху много ниска и много кръгла масичка в много модерната гостна.

— Сега ще ви оставя за малко — каза мадам Шамар и пред погледа на публиката с тежки енергични крачки пое нагоре по

стълбата, която, съвсем открита, се виждаше и чуваше отвсякъде, и която водеше до също толкова открит втори етаж, където човек можеше да зърне леглото през откренатата врата, както и биде — през друга открената врата. Арманд му беше споменала, че именно това произведение на изкуството, оставено от покойния ѝ баща, било постоянният експонат, който привличал туристи от далечни страни като Родезия и Япония.

Албумите бяха така отявлено откровени, както и самата къща, но не толкова потискащи. Серията с Арманд, която най-вече интересуваше нашия *voyeur malgré lui*^[2], започваше със снимка на покойния Потапов. Превалил седемдесетте, много стегнат и издокаран на външен вид, с малка прошарена заострена брадичка тип „империал“ и китайска туника, той е свел късогледите си очи над дълбоко бебешко креватче, в което бебето не се вижда, и скромно го прекръства по православен маниер. Снимките не само разкриваха всички етапи от миналото на Арманд, както и всички нововъведения в аматьорската фотография, но момичето се появяваше и в най-различни пози на невинна голота. Нейните родители и лели, заснели симпатичните ѝ портрети, очевидно са вярвали, че момиче на десет години, мечтата на всеки латуиджианец^[3], има същото право на пълна голота, както и кое да е бебе. Посетителят подреди камарата албуми, за да прикрие пламъка на своя интерес от човек, който евентуално можеше да наднича от площадката на горния етаж, след което на няколко пъти се върна към снимките на малката Арманд във ваната, там, където притиска гумена играчка с хобот към блесналото си коремче, или пък изправена, с ямички на задните си бузи, стои мирно, докато я сапунисват. Още веднъж предпубертетната ѝ мекота (средната ѝ черта едва-едва се различаваше от докосналия я, недотам вертикален стрък трева) се разкриваше на трета фотография, където седи по голо дупе върху трева, разресва пронизаната си от слънчеви лъчи коса, широко разтворила прекрасните си крачета, които поради измамната перспектива изглеждат като на великанка.

Чу шуртенето на вода в тоалетната на горния етаж, премига гузно и шумно затвори дебелия книга. Разтупканото му сърце се сви и посърна умърлушено, учестените му удари се успокоиха, но никой не се спусна надолу от тези пъклени висоти и той, сумтейки, се върна обратно към глупавите снимки.

Към края на втория албум фотографиите вече грееха в ярки цветове и прославяха ослепителната пъстрота на нейното девическо оперение. Явяваше се в рокли на цветя, в модни панталони, по шорти за тенис, по бански костюми в цялата модна тогава търговска палитра от наситени зелени и сини багри. Така откри елегантната ъгловатост на загорелите ѝ рамене, издължената линия на ханша ѝ. Видя, че на осемнайсет години буйната ѝ светла коса е стигала до кръста. Нито едно бюро за женитби не можеше да предложи на клиентите си толкова много варианти на тема „млада девственица“. В третия албум откри — с радостния трепет на завръщане у дома — кадри от непосредствено заобикалящата го обстановка: възглавниците в черно и лимоненожълто върху дивана в отсрещния край на стаята и дентънско паспарту с птичекрила пеперуда върху лавицата над камината. Четвъртият, недовършен албум, започваше с проблясък от най-целомъдрените ѝ образи: Арманд с ален анорак, Арманд — грейнала като скъпоценен камък, Арманд препуска на ски през сняг като пудра захар.

Най-накрая, от горната част на прозрачната къща мадам Шамар затрополи предпазливо надолу по стълбите и желето на голата ѝ догоре ръка се заклати, като стисна парапета-балюстрада. Беше се преоблякла в пищна лятна рокля с волани, сякаш и тя като дъщеря си бе преминала през няколко фази на метаморфоза.

— Не ставайте, не ставайте — извика тя и потупа въздуха с едната си ръка, но Хю настоя, че е време да си върви.

— Кажете ѝ — добави той, — кажете на дъщеря си, когато се върне от глетчера си, че съм изключително разочарован. Кажете ѝ, че ще остана тук една седмица, две седмици, три седмици, в мрачния хотел „Аскот“ в жалкото селце Вит. Кажете ѝ, че ако тя не ми се обади, аз ще я потърся по телефона. Кажете ѝ — продължи той, като вече крачеше по хлъзгавата пътека сред кранове и екскаватори, притихнали сред златото на късния следобед, — кажете ѝ, че тялото ми е отровено от нея, от нейните двайсет подобия, от нейните двайсет невидени от мен малки нещица и че ще умра, ако не мога да я имам.

Все още се държеше наивно, както се случва с влюбените. Човек би трябвало да се обърне към дебелията и вулгарна мадам Шамар и да ѝ каже: как смееете да излагате детето си на показ пред чувствителни непознати? Но нашият Персон смътно си представи, че това трябва да

е вид съвременна нескромност, присъща на хората от кръга на мадам Шамар. Ама какъв „кръг“, боже господи! Майката на дамата била дъщеря на селски ветеринар, също като майката на Хю (единственото съвпадение, което си струва да бъде отбелязано в цялата тази доста тъжна история). Взимай снимките и се махай оттука, тъпа нудистка такава!

Тя му позвъни около полунощ, изтръгна го от бездната на краткотраен, но без съмнение кошмарен сън (след всичкото онова разтопено сирене и пресни картофи с цяла бутилка младо вино в хотелската *carnotzet*^[4]). След като напипа слушалката, с другата ръка се пресегна да потърси очилата си, без които, по силата на някаква прищявка на обединените сетива, не можеше да чува добре.

— Ю Персон? — попита гласът.

Вече знаеше, още откакто тя му беше изрецитирала съдържанието на собствената му визитна картичка, която ѝ бе връчил във влака, че произнася първото му име като „Ю“.

— Да, аз съм, искам да кажа „ю“, искам да кажа, че го произнасяш погрешно, но звучи толкова очарователно.

— Нищо не произнасям погрешно. Слушай, никога не съм получавала...

— О, получавала си! А произнасяш погрешно, защото изпускаш хъ-тата си като... като бисери в просешка купа.

— Виж, правилното произношение е „капа“. Едно на нула за мен. Сега, чуй ме добре, утре съм заета, но какво ще кажеш за петък... ако можеш да си готов *à sept heures précises*^[5]?

Разбира се, че можеше.

И тя покани „Пърси“ — заявявайки, че отсега нататък ще му вика така, след като той мразел „Хю“ — да си направят една лятна ски ваканция в „Драконита“ или „Мракгорита“, както му се счу, което пък го накара да си представи гъста гора, която предпазва разхождащите се романтици от синьото сияние на алпийското пладнe. Каза ѝ, че така и не се научил да кара ски, когато бил на почивка в Шугаруд, Върмонт, но с удоволствие ще тича до нея по пътеката, която не само си представяше, че съществува, но и че е почистена с голямата метла на снежния човек — едно от онези мигновени непотвърдени видения, които могат да подмамат и най-умния мъж.

[1] Тогава да вървим в къщата (фр.). — Б.пр. ↑

[2] По неволя воайор (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Тук Набоков очевидно намеква за Чарлс Латуидж Доджсън, по-известен като Луис Карол („Алиса в страната на чудесата“ и др.), за когото се знае, че обичал да общува с малки момиченца, да ги снима и рисува голи. — Б.пр. ↑

[4] Механа (швейц. фр.). — Б.пр. ↑

[5] Точно в седем часа (фр.). — Б.пр. ↑

13.

А сега да се фокусираме върху главната улица на Вит такава, каквато изглеждаше в четвъртък, денят след телефонното обаждане. Тя гъмжи от прозрачни хора и събития, в които и чрез които можем да се отдадем на ангелска или авторска наслада, но за целите на това описание трябва да подберем само една персона — Персон. Тъй като не е голям пешеходец, той ограничи разходката си само до досадното проучване на селото. Мрачна колона коли се точеше, точеше, някои с тремавата бдителност на машините си търсеха място за паркиране, други се връщаха от или тръгваха към далеч по-модния курортен град Тур, двайсет мили на север отгук. Няколко пъти мина покрай стария фонтан, който едва капеше, оросявайки обрамченото със здравец корито на изтърбушен дънер; разгледа пощата и банката, църквата и туристическата агенция, както и, между пансиона и пералнята, прочутата черна дарохранилница, на която все още й разрешаваха да оцелява заедно със зеленчуковата си градинка и високия, приличащ на плашило кръст.

Поръча си бира в две различни таверни. Взе да се размотава пред един спортен магазин, подмина го, върна се и си купи хубав сив пуловер с поло яка и с малка, много симпатична бродерия, изобразяваща американското знаме точно върху сърцето. „Произведено в Турция“, пошепна му етикетът.

Реши, че е време за леко похапване и я видя да седи в едно кафене на тротоара. Обръщаш се към нея, мислиш си, че е сама, а после забелязваш, но твърде късно, втора чанта върху отсрещния стол. В това време нейната приятелка излезе от магазина за чай и като седна на мястото си, каза с онзи прекрасен нюйоркски акцент, с онзи напорист глас на уличница, който би разпознал и в рая:

— И това ако е кенеф.

Междувременно Хю Персон, който не беше в състояние да свали от лицето си маската на ухилена любезност, се приближи и беше поканен да седне при тях.

Съседката им по маса страшно приличаше, макар и по един комичен начин, на леля му Мелиса, която ние всички обичаме. Седеше и четеше „Л’Ералд Трибюн“. Арманд предполагаше (във вулгарния смисъл на думата), че Джулия Мур се е срещала с Пърси. Джулия предполагаше същото. Както всъщност и Хю. Дали двойничката на леля му ще му разреши да заеме свободния стол? Но моля, заповядайте. Клетата душица с пет котки, живее в малка къща в края на алеята с брезите, в най-тихата част на...

Прекъсвайки ни с оглушителен трясък, една невъзмутима келнерка, и тя клетата душица посвоему, изпусна подноса си с лимонади и кексчета, наведе се с безизразно лице, като се разложи на безброй бързи, отсечени и типични за нея жестове.

Арманд събщи на Пърси, че Джулия е пристигнала чак от Женева, за да се посъветва с нея за превода на някои фрази, с които тя, Джулия, която утре заминава за Москва, иска да „впечатли“ руските си приятели. Впрочем нали Пърси работи за нейния доведен баща.

— За моя *бивши* доведен баща, слава на Бога — подхвърли Джулия. — Между другото, Пърси, ако това наистина е твоето *nom de voyage*^[1], ти вероятно ще можеш да помогнеш. Както тя вече спомена, искам да смая едни хора в Москва, които ми обещаха да ме запознаят с известен млад руски поет. Арманд ме въоръжи с голям брой сладкодумия, но зациклихме на... (измъкна лист хартия от чантата си)... Искам да знам как да кажа: „Каква симпатична малка църква, каква голяма пряспа сняг“. Ето, първо го направихме на френски и тя смята, че „пряспа сняг“ е *rafale de neige*^[2], но аз съм сигурна, че не може да бъде *rafale* на френски и *rafalovich* на руски, или както там викат на „снежна буря“.

— Думата, която търсиш — каза нашият Персон, — е *congère*^[3], женски род, знам я от майка ми.

— Тогава на руски е *сугроб* — каза Арманд и добави сухо: — Само дете едва ли ще има много сняг през август.

Джулия се разсмя. Изглеждаше щастлива и здрава. Бе станала дори по-хубава, отколкото беше преди две години. Дали и сега ще я видя в съня си с тези нови вежди, с тази нова дълга коса? Колко бързо сънищата догонват новите моди? Дали и следващият сън ще продължи да я показва с прическата ѝ като на японска кукла?

— Нека ти поръчам нещо — обърна се Арманд към Пърси, без обаче да направи онзи предлагащ жест, който обикновено съпътства въпросната фраза.

Пърси си помисли, че би взел чаша горещ шоколад. О, страховитото очарование на срещата със старата любов на публично място! Арманд, естествено, нямаше от какво да се бои. Тя беше в съвършено различна категория и извън всякаква конкуренция. Хю си спомни известната новела на Р. „Три времена“.

— Арманд, имаше и нещо друго, което не успяхме да разрешим, нали така?

— Ами да, два часа умувахме над него — поясни Арманд някак сърдито, без вероятно да си дава сметка, че няма от какво да се бои.

Очарованието беше от съвършено различен, чисто интелектуален или артистичен порядък, както това е толкова добре показано в „Три времена“: светски мъж от висшето общество в тъмносин смокинг, вечеря на осветена веранда с три красавици с голи рамене, Алис, Беата и Вики, които никога преди това не са се виждали. А. е бившата му любов, Б. е настоящата му любовница, В. е бъдещата му съпруга.

Вече съжаляваше, че не си поръча кафе като Арманд и Джулия. Шоколадът се оказа много неприятен на вкус. Поднасят ти чаша горещо мляко. Освен това, отделно, малко захар и някакво елегантно на външен вид пликче. Откъсваш горния му край и добавяш бежовия прах, който се съдържа в него, към безпощадно хомогенизираното мляко в чашата. Отпиваш и побързваш да сложиш захар. Но никаква захар не може да подобри възтопия му, безрадостен, измамнически вкус.

Арманд, която беше проследила различните фази на неговото учудване и изумление, се усмихна и каза:

— Е, сега вече знаеш в какво се е превърнал прочутия швейцарски „горещ шоколад“. Майка ми — продължи тя, като се обърна към Джулия (която с издайническото *sans-gêne*^[4] на Миналото време, макар и всъщност да се гордееше със своята сдържаност, беше устремила малката си лъжичка към чашата на Хю, за да вземе една проба), — майка ми буквално се разплака, когато за пръв път ѝ поднесоха подобна помия, защото си спомняше с нежност шоколада от времето на своето шоколадено детство.

— Доста гадно — съгласи се Джулия и облиза пълните си побледнели устни, — но въпреки това го предпочитам пред нашия американски фондан.

— Това е защото си най-непатриотичното създание в целия свят — каза Арманд.

Очарованието на Миналото време се криеше в неговата потайност. Познавайки Джулия, той беше свършено сигурен, че не би издала връзката им пред случайна приятелка — една глътка сред десетки други преглъщания. Така че в този трогателен и деликатен миг Джулия и той (*иначе казано* Алис и разказвачът) сключиха споразумение от миналото, едно неосезаемо споразумение, насочено срещу действителността такава, каквато се представяше с бърбивия си уличен ъгъл, със свистящите наоколо автомобили, с дърветата и непознатите. „Б“-то от триото беше Бутафорният Вит, докато главният непознат — и това отключи друго вълнение — беше неговата любима от утрешния ден, Арманд, докато самата Арманд изобщо не беше наясно с бъдещето (което авторът, разбира се, знае в най-големи подробности), както не беше и с миналото, от което сега Хю вкушваше отново заедно с кафеникавия прах в млякото. Хю, един блудкав будала и, някак, не много *добра* Персона (добрите са нещо повече, той беше просто мил симпатяга), съжеляваше, че никаква музика не звучи за фон на тази сцена, че няма и един румънски цигулар да бръкне дълбоко в душата ти заради двете преплетени като в монограм букви. Нямаше дори механична версия на „Очарование“ (валс), която да прозвучи от уредбата в кафенето. Все пак не липсваше нещо като фонов ритъм, формиран от гласовете на пешеходците, потракването на порцелана и планинския бриз във вековната корона на кестена на ъгъла.

След малко станаха да си вървят. Арманд му напомни за утрешната екскурзия. Джулия се ръкува с него и му каза да се моли за нея, когато ще промълви на онзи много пламенен и много прочут поет *je t'aime* на руски, което на английски (сякаш си направи гаргара с фразата) прозвуча като „йелоу блу тибя“. Разделиха се. Двете момичета влязоха в малката спретната кола на Джулия. Хю Персон тръгна да се връща към хотела си, но след миг се закова на място, изруга и се върна да си вземе забравения пакет.

- [1] Измислено име (фр.). — Б.пр. ↑
- [2] Снежна вихрушка (фр.). — Б.пр. ↑
- [3] Пряспа (фр.). — Б.пр. ↑
- [4] Нахалство, безочливост (фр.). — Б.пр. ↑

14.

Петък сутрин. Една кока-кола. Оригване. Избръсване на бърза ръка. Сложи ежедневните си дрехи и пуловера с поло яка за повече стил. Последна сверка в огледалото. Изскубна черен косъм от розовата си ноздра.

Първото разочарование за деня го очакваше точно в седем на мястото на срещата им (площадът пред пощата), където я завари в компанията на трима млади атлети — Джак, Джейк и Жак, — чиито загорели лица беше видял да се хият край нея на една от последните снимки в четвъртия албум. Като забеляза как сърдито заподскача адамовата му ябълка, тя му подхвърли с весел глас, че може би в крайна сметка се е отказал да тръгне с тях, „защото ние ще вървим пеш до единствения кабинков лифт, който работи през лятото, а това е доста труден и стръмен преход, ако не си свикнал“. Бляскавозъбият Жак, полупрегрънал дръзката си мадама, отбеляза самоуверено, че *monsieur* трябва да се преобуе, че му трябва солидни алпинки, на което Хю му отвърна, че в Щатите хората излизат в планината с каквото им падне стар чифт обувки, дори с гуменки.

— Надявахме се — намеси се Арманд, — че ще те убедим да започнеш да се учиш да караш ски. Ние държим цялата си екипировка горе при човека, който стопанисва мястото, и той сигурно ще успее да ти намери нещо подходящо. След пет урока вече ще правиш чудни чупки по завоите. Нали, Пърси? Освен това имаш нужда от анорак. Тук, на две хиляди фута, може и да е лято, но над девет хиляди условията са арктически.

— Малката е права — съгласи се Жак с престорено възхищение, след което я потупа по рамото.

— Четирийсетминутна разходка — подхвърли един от близнаците. — Хубаво ще се разкършиш.

Много скоро стана ясно, че Хю няма да издържи на темпото им и да изкачи хиляда и двеста футовата стръмнина навреме, за да хване кабинковия лифт северно от Вит. Обещаната „разходка“ се оказа

мъчителен преход, по-лош от всичко, което беше преживявал по време на училищните излети във Вермонт или Ню Хампшър. Пътеката се състоеше от много отвесни изкачвания и много хлъзгави спускания, и отново от гигантски върли нанагорница по склона на следващия хълм, освен това беше засипана с канавки, канари и коренища. Хю се бяхтеше — разгорещен и нещастен — зад русия кок на Арманд, докато тя с лекота следваше лекомисления Жак. Английските близнаци държаха ариергарда. Ако темпото беше по-спокойно, може би Хю щеше да се справи с това най-обикновено изкачване, но неговите безсърдечни и безумни другари препускаха безжалостно, като буквално преодоляваха урвите на няколко прескока, а по наклоните се юрваха с огромно увлечение, докато Хю се втурваше напред с широко разперени ръце, сякаш молеше да бъде пожален. Отказа да приеме предложението му бастун, но най-накрая, след двайсетминутна изнемога, се помоли за кратък отдих. За негово учудване не Арманд, а Джак и Джейк останаха да го изчакат, когато седна на един камък и сведе глава, силно задъхан, а капка пот увисна от върха на острия му нос. Близнаците представляваха безмълвна двойка и сега само си размениха мълчаливи погледи, докато стояха малко над него по пътеката с ръце на кръста. Усети как съчувствието им се отдръпва като при отлив, затова ги помоли да продължат напред, а той щял ги настигне след малко. Когато се отдалечиха, той почака още малко и закуцука обратно към селото. На едно място между две гористи отсечки отново спря да си почине, този път върху отвесна скала, където от една пейка — слепоока, но съблазнителна — се разкриваше възхитителен пейзаж. Докато си почиваше и пушеше, забеляза съизлетниците си — в синьо, сиво, розово и червено, да му махат от една скала високо над него. Той също им помахаша, след което поднови мрачното си отстъпление.

Но Хю Персон отказа да се примири. Добре обут, с алпийска екипировка и дъвка в устата, той отново тръгна с тях на следващата сутрин. Помоли ги да го оставят на мира, за да налучка собственото си темпо, да не го изчакват, и щеше да успее да стигне до лифтената станция, ако не се бе изгубил и озовал до горящ трънак в края на свлачище за дървесни трупи. Следващият му опит, подир ден-два, се оказа по-сполучлив. Успя да стигне чак до онази линия над морското равнище, над която виреят само нискостеблени растения, но точно

тогава времето се развали, обви го мокра мъгла и му се наложи да зъзне няколко часа сам-самичък наред миризлив обор в очакване виещите се мъгли да се разкъсат и отново да открият слънцето.

Друг един път сам предложи да ѝ носи новите ски, с които току-що се беше сдобила — странни на вид, подобни на влечуго зелени неща, изработени от метал и стъклопласт. Изпипаните им кантове приличаха на първи братовчеди на онези ортопедични приспособления, с чиято помощ инвалидите прохождат. Беше му разрешено да метне на рамо тези безценни ски, които отначало му се сториха невероятно леки, но скоро му натезаха като огромни малахитови плочи, под чието бремене буквално залиташе подир Арманд като клоун, който помага при смяната на реквизита в цирка. Щом седна да си почине обаче, товарът му беше отнет. В замяна му предложиха книжна кесия (четири малки портокала), но той я отблъсна, без дори да я погледне.

Нашият Персон беше твърдоглав човек и ужасно влюбен мъж. Някакъв приказен елемент, като че поръсен с парфюм от готическа роза, въодушевяваше напъните му да изкачи бойните кули на нейния Дракон. На следващата седмица успя, след което вече не им беше в такава тежест.

15.

Хю седеше на слънчевата тераса на „Кафе дю Гласие“ под хижа „Драконита“, отпиваше от рома си и развеселен от алкохола и планинския въздух, самодоволно оглеждаше скиорската арена (наистина магическа гледка след толкова много вода и сплескани треви!). После отправи поглед към блясъка на горните писти, към синята рибена кост, оставена по-долу от разкраченото изкачване със ски, както и към разноцветните дребни фигури, които на ослепителната светлина изпъкваха като изрязани на фона на случаен гъсталак, сякаш дело на фламандски художник, и си каза, че от това ще излезе възхитителна обложка за „Кристис и други девойчета“ — една страхотна автобиография на скиорка (макар и поправена и обогатена от почти всички членове на редакцията), чието машинописно копие неотдавна беше редактирал на ръка, поставяйки въпросителен знак, както си спомни в този момент, на такива термини като „безнабожен“ и „безбракороден“ (цигански?). Взе да се забавлява, взирайки се над една трета от питието си към малките изрисувани фигури, които се пързалиха навред, изгубвайки тук откачила се ска, там щека, или пък спираха победоносно сред фонтан от сребрист прах. Хю Персон, който в този миг мина на вишнева ракия, се почуди дали ще може да се стегне, да последва съвета ѝ („такъв прекрасен, едър, ленив и атлетичен янки, а не може да кара ски!“) и да се идентифицира с този или онзи скиор, който се стрелва надолу със стилно свити колене, или е обречен винаги и завинаги да изпада в онази пауза на отчаяние и добродушен отдих, която настъпва след просването по гръб на едър аджамия.

Със замъглените си воднисти очи никога не успяваше да открие силуета на Арманд сред останалите скиори. Един път обаче реши, че със сигурност я е зърнал да лети и да блести с аления си анорак, гологлава, шеметно грациозна, ето там, там, приближава се, друг, прескача една бабуна, носи се надолу, все по-близо и по-близо, скрива

се от погледа... и рязко се преобразява в непознат с големи скиорски очила.

След малко се появи от другата страна на терасата в лъскав зелен найлон, понесла ските си, все още със страховитите си обувки. Той беше прекарал достатъчно време пред витрините на швейцарски магазини със скиорска екипировка, за да знае, че обувките от кожа са вече заменени с пластмасови, а връзките — с метални закопчалки.

— Приличаш на първото момиче на луната — каза той, имайки предвид обувките ѝ, и ако те не бяха така стегнати около пръстите на краката ѝ, тя сигурно щеше да ги размърда доволно, както правят жените, когато някой похвали обувките им (усмихващи се пръсти вместо устни).

— Слушай — каза му тя и погледна към своите „Мондщайн секси“ (какво невероятно търговско име), — ще оставя ските си тук и ще се преобуя в нещо по-удобно, след което с теб ще се върнем във Вит *à deux*^[1]. Скарах се с Жак и той остана при скъпите си приятели. Всичко свърши, слава на Господа.

Като обърна лице към него в божествената възжена кабинка, тя му изложи една сравнително вежлива версия на това, което малко по-късно щеше да му разкаже с отворително живи подробности. Жак настоявал тя да отиде с него на онанистките сеанси, които организираше заедно с близнаците Блейк в тяхната вила. Веднъж вече бе успял да накара Джак да ѝ покаже инструмента си, но тя беше тропнала с крак, настоявайки да се държат прилично. Сега обаче Жак ѝ поставил ултиматум — или участва с тях в гадните им игрички, или той престава да бъде нейн любовник. Тя нямала нищо против да е ултрамодерна, и социално, и сексуално, но това вече било прекалено обидно и вулгарно, а също така и по-старо от Елада.

Кабинката можеше да продължи да се спуска до безкрай сред синята омара като в рая, ако не беше един груб работник от обслужващия персонал, който я спря и после я обърна, за да тръгне отново и завинаги нагоре. Слязоха. Под навеса, където машините изпълняваха своите скромни ежедневни задължения, беше пролет. Арманд, с едно превзето „извини ме“, изчезна за момент. Навън сред глухарчетата се виждаха крави, а от радиото на съседния бюфет долиташе музика.

С плахия трепет на новата си любов Хю се зачуди дали да не направи опит да я целуне при някоя подходяща почивка по време на разходката им надолу по извитата пътека. Да, ще опита, щом стигнат до пояса на рододендроните, където по всяка вероятност ще спрат, тя ще свали анорака си, а той ще се наведе да извади камъче от дясната си обувка. Рододендроните и хвойната отминаха, дойде ред на елшите, и гласът на добре познатото му отчаяние взе да го подтиква да отложи камъчето и пърхащата пеперудена целувка за по-нататък при друг удобен случай. Бяха навлезли в гората от ели, когато тя спря, огледа се и каза (така небрежно, сякаш му предлагаше да посъберат малко гъби или малини):

— А сега някой ще прави любов. Знаем едно меко мъхесто местенце, точно зад онези дървета, където никой няма да ни безпокои, ако го направиш бързо.

Обелки от портокал бяха маркирали мястото. Искаше да я прегърне като прелюдия, така необходима за настръхналата му плът (онова „бързо“ беше грешка), но тя се отдръпна с рибешко потръпване на тялото и седна върху боровинките, за да си свали обувките и панталоните. Той обаче се почувства още по-смутен при вида на рипсения ѝ дебел черен чорапогашник, който носеше под скиорските си панталони. Тя се съгласи да го свали, но само докдето е необходимо. Не му позволи да я целуне, нито да погали бедрата ѝ.

— Е, лош късмет — каза тя най-накрая, но точно когато се извъртя, опитвайки се да вдигне чорапогашника си, изведнъж му дойде цялата сила, за да извърши онова, което се очакваше от него.

— Сега някой ще се прибере вкъщи — подхвърли тя след това с обичайния си неутрален глас и двамата продължиха енергичната си разходка надолу в пълно мълчание.

При следващия завой на пътеката под тях изникнаха първите овощни градини на Вит, а още по-надолу можеше да се види блещукащото поточе, складът за дървен материал, окосените поля и кафявите къщи.

— Мразя Вит — отсече Хю. — Мразя живота. Мразя себе си. Мразя онази ужасна стара пейка.

Тя спря, за да види накъде сочи побеснелия му пръст, и той я прегърна. Отначало тя се опита да избегне устните му, но той беше отчайващо настоятелен. И ето че най-ненадейно тя се предаде и

малкото чудо се случи. Нежна тръпка присви чертите на лицето ѝ, също както бризът надипля водните отражения. Миглите ѝ бяха влажни, раменете ѝ потрепериха в обятията му. Моментът на нежна агония нямаше никога повече да се повтори — или по-скоро никога нямаше да има време да се върне отново, след като приключи цикълът, присъщ на ритъма му; все пак тази кратка вибрация, по време на която тя се разтвори в слънцето, в черешовите дървета и в незлобливия пейзаж, даде тон на неговото по-нататъшно съществуване, дарявайки го с усещането, че „всичко е наред“, въпреки най-злите ѝ настроения, най-глупавите ѝ капризи, най-непреклонните ѝ изисквания. Тази целувка, а не нещо предшестващо я, отбеляза истинското начало на тяхното ухажване.

Тя се освободи от него, без да каже дума. Дълга върволица малки момчета, последвани от учителя си, се изкачваха насреща им по стръмната пътека. Едно от тях се хвана за близката заоблена скала и се набра на мускули, после скочи с тържествуващ вик.

— *Grüss Gott*^[2] — поздрави учителят им, докато минаваше покрай Арманд и Хю.

— Здравейте — отвърна му Хю.

— Ще те помисли за луд — скастри го тя.

Прекошиха букова горичка, после река и стигнаха до покрайнините на Вит. По калния склон един пряк път, който минаваше между недовършени вили, ги отведе до вила „Настя“. Анастасия Петровна беше в кухнята, нареждаше цветя във вазите.

— Мама, ела насам — провикна се Арманд. — Жениха привела, доведох ти годеника си.

[1] Двамата (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Дал бог добро (нем.) — използва се като поздрав. — Б.пр. ↑

16.

Във Вит имаше нов тенискорт. Един ден Арманд го предизвика — да изиграят един сет.

Още от детските му години и свързаните с тях нощни страхове сънят представляваше всекидневен проблем за Персон. Проблемът беше двустранен. Налагаше се, понякога часове наред, да примамва черния автоматизъм с автоматично повторение на някакъв действителен образ — това беше първото неприятно нещо. Второто се отнасяше до привидно налудничавото състояние, в което изпадаше по време на сън още в мига, в който се случеше последният да го споходи. Не искаше да повярва, че свестен човек може да има толкова безсрамни и абсурдни кошмари, които съсипваха нощта му, а и през целия следващ ден изтръпваше при мисълта за тях. Нито случайно споменатите описания на лоши сънища от страна на приятелите му, нито дори медицинските случаи в книгите на Фройд за сънищата с техните невероятно смешни проблясъци, можеха да се сравняват с обърканите срамотии на почти еженощните му преживявания.

В юношеските си години се опитваше да разреши първата половина на проблема с помощта на изобретателен метод, който му действаше по-добре от хапчетата (които, ако са прекалено слаби, предизвикваха съвсем кратък сън, а ако са силни, само усиливаха яркостта на чудовищните му видения). Методът, който успя да изобрети, се свеждаше до това да си повтаря наум с метрономична прецизност последователните удари от един спорт на открито. Единствената игра, която беше практикувал на младини и която на четирийсет години продължаваше да му се удава, беше тенисът. Не само че играеше доста добре, с известна лекота и стил (усвоени преди години от негов енергичен братовчед, треньор на момчетата в училището в Ню Ингленд, на което баща му беше директор), но и беше измислил специален удар, който нито Гай, нито шурейт на Гай, един още по-добър професионалист, можеха да изпълнят или да отбият. В него имаше елемент на изкуство-за-самото-изкуство, тъй като не се

получаваше при ниски, несръчни топки, освен това изискваше съвършено уравновесена поза (която не се постига лесно в бързината, необходима на корта) и сам по себе си никога не му беше носил точки. Ударът „Персон“ се изпълняваше с добре изпъната ръка и съчетаваше в себе си мощно засилване със замах тип „посичане“, който следваше топката от момента на съприкосновението ѝ с ракетата до завършващия щурм. Съприкосновението (и това беше най-хубавата част) трябваше да се случи в периферната част на кордажа, като играчът стои на разстояние от подхвърлената топка и същевременно се пресяга към нея. Подхвърлянето трябва да е сравнително нависоко, за да може горната част на ракетата да го стигне и задържи отведнъж, без абсолютно никакво „усукване“, след което да засили „прилепналата“ топка в неудържима траектория. В случай, че „прилепването“ не е достатъчно стабилно или пък ако се осъществи по-скоро в центъра на ракетата, тогава в резултат се получава крайно обикновен, много вял, бавен „галош“, който, не ще и дума, може да бъде отбит с лекота; но когато се насочи и контролира правилно, ударът отеква с отривисто изпукване в ръката на тенисиста и изсвистява в строго овладян и неудържимо целенасочен полет до определена точка в очертанията на корта. Като се удари в земята, топката се залепва за нея по начин, който е от същия порядък както и прилепването ѝ до кордажа на ракетата в момента на действителното извършване на удара. Запазвайки зададената си скорост, топката почти не се издига над земята; всъщност Персон вярваше, че с помощта на усърдни, редовни и всеотдайни тренировки може да се постигне такова изпълнение, при което топката изобщо да не подскочи, а да се изтъркаля с мълниеносна скорост по повърхността на корта. Никой не може да отбие неподскачаща топка и без съмнение в близко бъдеще такива удари ще бъдат отхвърлени като непозволени, тъй като биха развалили удоволствието от играта. Но и в най-недодяланата версия на собствения си изобретател ударът можеше да бъде особено удовлетворителен. Отбиването му неизменно се проваляше по един много забавен начин, тъй като нисколетящата топка не можеше да бъде поета, а още по-малко достойно върната. Гай и другият Гай бяха силно заинтригувани и раздразнени, когато Хю успя да им демонстрира удара си, което, за жалост, му се случваше много рядко. Той обаче се утешаваше, като отказваше да разкрие на озадачените

професионалисти, които се опитваха да имитират удара му (и успяваха да постигнат само едно неубедително въртене на топката), че номерът се състои не толкова в посичането, колкото в прилепването, и не само в прилепването, а и в мястото, където то се случва — в горната част на кордажа, както и в силно изпънатата, протегнатата напред ръка. В продължение на години Хю мислено се възхищаваше от този свой удар, дори дълго време след като шансовете му да го използва бяха намалели до един-два опита в някоя любителска игра. (Всъщност, последният път, когато беше успял да го изпълни, беше именно онзи ден във Вит с Арманд, при което тя напусна корта и нищо не беше в състояние да я върне обратно.) Затова и главната му употреба се свеждаше до това да го използва за собственото си приспиване. В тези сънотворни упражнения бе успял до голяма степен да го усъвършенства, като например ускоряваше подготовката му (при светкавичен сервис) и се учеше да възпроизвежда огледалния му образ с помощта на бекхенд (вместо да търчи около топката като глупак). Едва намерил уютно местенце да положи глава върху някоя хладна мека възглавница, и познатият неизменен трепет плъзваше по ръката му и той се втурваше да печели игра след игра. Случваха се и екстри, например, да обяснява на сънлив репортер: „Посичаш безмилостно, но запазваш непокътнатата ѝ цялост“; или да си представя как, обвинително омаята на пълно благополучие, печели купата „Дейвис“, целият грейнал от глупост.

Защо след като се ожени за Арманд, се беше отказал от това толкова специфично лекарство против безсъние? Едва ли защото тя е възприела любимия му удар като обиден или досаден? А може би новосподеленото брачно легло и присъствието на друга гъмжаща от мисли глава до неговата са нарушили интимното пространство на приспивните му — или по-скоро притворните му — навици? Може би. Във всеки случай той прекрати опитите си и дори успя да убеди себе си, че една-две съвършено безсънни нощи на седмица представляват съвсем безвредна норма за него, а през останалите нощи се задоволяваше с прегледа на събитията от деня (напълно оправдан автоматизъм), на грижите и *misères*^[1] на рутинния живот, както и с онова опашато паунско перчене от време на време, което затворническите психиатри наричат „правене на секс“.

Не беше ли споменал, че не му стигат неприятностите със заспиването, ами на всичкото отгоре страда и от мъчителни съновидения?

Точно така, мъчителни съновидения! Можеше да си съперничи с най-изявените ненормалници по отношение на честотата, с която се повтаряха някои теми в кошмарите му. В определени случаи успяваше да постигне една първа груба чернова с различни версии в добре премерена последователност, с промени в дребните детайли, изглаждане на сюжета и въвеждане на някоя нова отблъскваща ситуация, но всеки случай представляваше пренаписване на вариант на същата, иначе несъществуваща история. Нека чуем отблъскващата част. Ето например, един от еротичните му сънища не спираше да му се явява с дебилна настоятелност вече няколко години, както преди, така и след смъртта на Арманд. Във въпросния сън, който психиатърът (ексцентрик, син на незнаен войн и циганка) отхвърли като „твърде конкретен“, му поднасяха спяща красавица върху огромно плато, гарнирано с цветя, както и цял набор от инструменти върху възглавничка. Те се различаваха по дължина и широчина, а броят и асортиментът им се променяше във всеки сън. Поставени в редица и старателно подравнени — един от вулканизирана гума с виолетова глава, дълъг цял метър, после къс, дебел лъскав лост, после отново нещо тъничко, подобно на шиш, с нанизани пръстени от сурово месо и полупрозрачна сланина помежду им, и така нататък — това са само някои, взети напосоки примери. Нямаше много смисъл в това да се предпочете едното пред другото — коралът, или бронзът, или ужасната гума, — тъй като към каквото и да посегнеш, то мигом се променяше по форма и размер и не пасваше на анатомията му, тъй като се разтопяваше в единия си край или пък се строшаваше надве между краката или кокалите на някоя малко или много разглобена дама. Той обаче много държеше да наблегне на една особеност, и то с цялата си яростна антифройдистка страст. Тези терзания на сън нямаха нищо общо, нито в буквален, нито в „символичен“ смисъл, с нещо преживяно в съзнателния живот. Еротичната тема беше просто една от многото, както „Момче за удоволствие“ си оставаше само външна, несвойствена прищявка в рамките на цялото художествено творчество на сериозния, твърде сериозен писател, осмян в наскоро излязъл роман.

В друго едно не по-малко зловещо нощно преживяване се опитваше да спре или отклони струя от жито или фин чакъл от една пролука, зейнала в самата тъкан на пространството, като усилията му биваха парирани по всевъзможни начини от паяжинни, тресковидни и влакновидни елементи, от купчини и кухни с разменени места, трошливи отломъци и колабиращи колоси. Най-накрая се оказваше притиснат от купища боклук и това беше смъртта. Не толкова ужасни, но по всяка вероятност в по-голяма степен застрашаващи човешкия мозък бяха „лавиноопасните“ му кошмари, които му се явяваха под напора на приближаващото пробуждане, когато тяхната образност се превръщаше в движение на словесно разтрошена скална маса в долините на Тос и Турн, чиито сиви заоблени скали, *Roches étonnées*^[2], се наричат така заради озадачената им ухилена повърхност, белязана от тъмни „очила“ против прах (*éscarquillages*^[3]). Сънуващият е идиот, не съвсем лишен от животинска хитрост; фаталната пролука в ума му съответства на пелтеченето, причинено от думи, които ти връзват езика на флъонга: „рисковете разкандърдисват разсъдливите“.

Казаха му, че е било жалко дете не се е обърнал към своя психоаналитик, когато положението с кошмарите му се е влошило. Той отвърна, че няма такъв. Много търпеливо докторът му обясни, че местоимението не е било използвано в притежателна, а в свойска форма, както например се употребява в рекламите: „Попитайте своя бакалин“. А Арманд консултирала ли се е някога с психоаналитик? Ако това е намек за госпожа Персон, а не се отнася за някое дете или коте, тогава отговорът е: „Не“. Като момиче, както изглежда, се интересувала от Необудизъм и подобни въпроси, и когато в Америка нейните нови приятели я убеждавали, че трябва да се подложи на психоанализа, тя им отвърщала, че може и да опита, но след като приключи със заниманията си по ориенталистика.

Обясниха му, че я наричат на малко име, за да се създаде по-непринудена атмосфера. И че това се прави непрекъснато. Ето, дори вчера един затворник е бил лесно предразположен с думите: Или ще разкажеш на Чичко сънищата си, или те изпържвам. Страда ли Хю или по-скоро господин Персон от „деструктивни желаниа“ по време на сън — това някак не станало достатъчно ясно. А може би самият термин не е достатъчно ясен. Един скулптор, например, може да сублимира деструктивния си подтик, като се нахвърли срещу неодушевен предмет

с длето и чук. Хирургическата намеса предлага може би най-полезният начин за изцеждане на деструктивните желаниа — един уважаван, но невинаги успешен практикуващ лекар признал поверително колко му е трудно да се обуздае и да спре да кълца наред всеки орган, който се мерне пред очите му по време на операция. Всеки си има своите тайни напрежения, натрупани в детството. Хю не бива да се срамува от тях. Всъщност през пубертета сексуалното желание възниква като заместител на желанието да убиваш, което нормално се осъществява по време на сън; докато безсънието е просто страхът от осъзнаване по време на сън на собствените си несъзнавани желаниа за убийство и секс. Около осемдесет процента от всички сънища на зрели мъжки индивиди са сексуални. Погледнете заключенията на Клариса Дарк — сам-самичка е изследвала около двеста съвършено здрави затворници, чиито срокове на излежаване на присъдата били съкратени с броя на нощите, прекарани в общата спалня на Центъра. По време на съня сто седемдесет и осем от мъжете са били във фаза на силна ерекция, наречена ХАРЕМ („Хаотични актови реминисценции“) и отличаваща се с видения, които причиняват похотливо офталмично въртене на очите, нещо като влюбен вътрешен взор. Между другото, в кой момент господин Персон започва да мрази госпожа Персон? Без отговор. Не е ли била омразата, както изглежда, част от чувствата му към нея още в самото начало? Без отговор. Купувал ли ѝ е някога пуловер с поло яка? Без отговор. Подразнил ли се е, когато тя установила, че ѝ стяга на врата?

— Ще повърна — каза Хю, — ако продължавате да ми вадите душата с всичките тези отвратителни гадости.

[1] Беди, неприятности (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Учудени скали (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Ококорвания или широки отвори (фр.). — Б.пр. ↑

17.

Сега ще обсъдим любовта.

Какви силни думи, какви оръжия са скрити в планините, на удобни места, в специални скривалища в сърцето на гранита, зад стоманени покрития, така нашарени, че да наподобяват околните скали! Но когато го обземеше желание да изрази любовта си, в дните на краткото ухажване и след женитбата, Хю Персон не знаеше къде да намери думите, които биха я убедили, които биха я разчувствали, които биха накарали непреклонните ѝ тъмни очи да плувнат в бисерни сълзи! Затова пък нещо неволно изпуснато, без да е търсен ефектът на болката или баладата, или пък някоя изтъркана фраза ненадейно отприщваха щастлив истеричен изблик у тази нещастна жена с изсъхнала душа. Съзнателните опити се проваляха. Ако, както се случваше понякога в най-сивите часове на деня, той, без ни най-малко сексуално намерение, прекъснеше четенето си, за да влезе в стаята ѝ и да я приближи на четири крака, изпаднал в екстаз, неописуем, неувиснал на дървото ленивец, който, обзет от обожание, вие на възбод, тогава хладната Арманд му казваше да се изправи на крака и да престане да се прави на глупак. Най-страстните слова, които можеше да измисли — принцесо моя, любима моя, живот мой, животно мое, мой ненагледен звяр — само я вбесяваха.

— Защо бе, мъжо — питаше го тя, — защо не можеш да ми говориш нормално, човешки, както един джентълмен говори на дама, защо ми правиш тия клоунски изпълнения, защо не можеш да се държиш сериозно, и естествено, и правдоподобно?

Любовта, отговаряше ѝ той, е всичко друго, но не и правдоподобна, истинският живот е абсурден, селяндурите се присмиват на любовта. Опитваше се да целуне подгъва на полата ѝ или да захапе ръба на панталона ѝ, извивката на стъпалото ѝ, големия пръст на побеснялото ѝ ходило — и докато пълзеше в нозете ѝ, немузикалният му глас мълвеше сълзливи, екзотични, редки и най-обикновени безсмислия и смислия, в случая в собственото му ухо, като

и най-простото обяснение в любов се превръщаше в нещо като пошло птиче представление, изпълнявано единствено от мъжкаря, докато женската изобщо не се виждаше наоколо — дълъг източен врат, после превит врат със забита човка, после пак изпънат право нагоре. Всичко това го караше да се срамува от себе си, но не можеше да се спре, както тя пък не можеше да разбере, защото в такива моменти той никога не успяваше да изрече правилното слово, правилния слоган.

Той я обичаше въпреки нейната непривлекателност. Арманд притежаваше много дразнещи, макар и не непременно редки черти, всяка една от които той беше приел като абсурдни ключове към хитра главоблъсканица. Тя наричаше майка си, и то в лицето ѝ, *скотина*, ще рече „добитък“ — без, разбира се, да си дава сметка, че никога повече няма да я види, след като замине с Хю за Ню Йорк и дойде смъртта. Обичаше да организира прецизно планирани празненства и без значение колко отдавна това или онова светско събитие се е състояло (десет месеца, петнайсет месеца, или дори по-рано, преди женитбата ѝ, в къщата на майка ѝ в Брюксел или Вит), всяко тържество и тема на разговор оставаха завинаги запечатани под звънливия скреж на подредения ѝ ум. Тя си представяше тези събирания в ретроспекция като звезди върху булото на вълнообразното минало и виждаше гостите си като свободни окончания на собствената си личност — уязвими същности, които от този момент нататък трябваше да закриля с носталгичен респект. Ако се случеше Джулия или Джун да подхвърлят небрежно, че никога не са се срещали с изкуствоведа Ш. (братовчед на покойния Чарлс Шамар), въпреки че и двете — и Джулия, и Джун — бяха присъствали на партито, както това беше ясно регистрирано в ума на Арманд, тогава тя ставаше страшно зла, изобличавайки грешката с презрително провлачен говор, и се кълчеше като в кючек, добавяйки: „В такъв случай вие трябва да сте забравили също така и малките сандвичи от «Пер Игор» (някакъв много специален магазин), които тогава толкова ви харесаха.“ Хю никога не беше виждал толкова злъчен нрав, толкова морбидно *amour-propre*^[1], толкова егоцентричен характер. Джулия, която караше ски и кънки с нея, я наричаше мило създание, но повечето други жени я критикуваха и в телефонните разговори помежду си имитираха дребните ѝ жалки номера, с които нападаше и се отбраняваше. Ако се случеше някоя от тях да каже „малко преди да си счупя крака...“, тя на мига

изчуруликваше победоносно: „Като малка съм си чупила и двата!“ По някаква окултна причина използваше ироничен и общо взето доста неприятен тон, когато се обръщаше към съпруга си в присъствието на други хора.

Имаше странни капризи. По време на медения им месец в Стреза, и то през последната им нощ (от офиса му в Ню Йорк настояваха да се върне незабавно), тя реши, че последните нощи са статистически най-опасните, когато в хотела няма аварийна стълба, а техният наистина изглеждаше леснозапалим, и то по стария непоправим начин. По една или друга причина телевизионните продуценти са на мнение, че няма нищо по-фотогенично и по-вълнуващо от един хубав пожар. Арманд, която гледаше италианските телевизионни новини, беше много разстроена или се преструваше на разстроена (много обичаше да се прави на интересна) от подобно бедствие, видно по местния канал — малки пламъчета, сякаш флагчета по пистата за слалом, и големи пламъци като ненадейно изскочили демони, пръски и струи, които се пресичаха във водни дъги като във фонтани стил „рококо“, и безстрашни мъже в лъскави мушамы, които направляваха няколко на брой съвършено объркани операции сред фантасмагория от дим и разруха. Онази нощ в Стреза тя настоя да изрепетират (той по шорти, тя в пижама ала Чудо-Юдо) едно акробатично бягство сред бушуващия мрак, като се спуснат надолу по богато украсената фасада на хотела от техния четвърти етаж до втория, и оттам до покрива на верандата сред мятащите се, протестиращи дървета. Хю се помъчи да я разубеди, но напразно. Буйното момиче му отвърна, че като истински експерт-катерач тя е наясно, че това може лесно да се осъществи, като се използват всевъзможните орнаменти, издадените напред первази и тук-там малките балкони с перила, които да им послужат за опора на краката при внимателно спускане. Тя заповяда на Хю да осветява пътя ѝ отгоре с електрическото фенерче. Освен това той трябваше да не се отдалечава от нея, за да ѝ помогне при нужда, като я задържи вертикално във въздуха, докато тя се опитва да напипа с голото си стъпало следващата опора.

Въпреки силните си горни крайници, Хю беше изключително несръчен антропоид. И страхотно оплеска целия подвиг. Заклеци се на един външен корниз точно под техния балкон. Фенерчето му заигра на лудешки пресекулки по малка част от фасадата, преди да се изплъзне

от ръката му. Извика към нея от мястото, на което едва се крепеше, умоляваше я да се върне. Под него един прозоречен капак се отвори рязко. Хю успя да долази обратно на балкона си, като продължаваше да крещи името ѝ, макар да бе почти убеден, че тя вече се е убила. В крайна сметка обаче тя беше открита в стая на третия етаж, където той я завари добре завита с одеяло невъзмутимо да пуши, просната по гръб на леглото на някакъв непознат, който пък седеше на стол до въпросното легло и четеше списание.

Сексуалните ѝ странности го озадачаваха и угнетяваха. По време на пътешествието им се примиряваше с тях. После, когато със своенравната си невеста се върна в собствения си нюйоркски апартамент, те се превърнаха в нещо обичайно. Арманд обяви, че трябва редовно да правят любов някъде около времето за чай, в гостната, както и върху въображаема сцена под непрекъснатия акомпанимент на неангажиращ разговор, като и двамата събеседници са прилично облечени — той трябваше да носи най-добрия си костюм за работа с вратовръзка на точки, а тя — елегантна черна рокля, затворена около врата. Допускаше се малко отстъпление пред човешката природа, тоест частите на долното бельо можеха да бъдат леко разтворени, дори разкопчани, но много, много дискретно, докато прекъсване на непринудения им разговор беше абсолютно неприемливо — нетърпението бе обявено за непристойно, разголването за чудовищно. Вестник или пък книга, изоставена върху масичката за кафе, прикриваха подобни приготовления, тъй като той трябваше да се държи прилично на всяка цена, да, бедничкият Хю, тежко му, ако само премигнеше или вземеше да се върти неспокойно по време на действителния полов акт. Но далеч по-лошо от мъчителното издърпване на разтегливи долни дрехи в хаоса на прищипания му чатал или при хладния допир с гладките ѝ като броня чорапи, бе задължителното условие да се води лек разговор за познати, или политика, или прислуга, или зодиакални знаци, а междувременно, при пълна забрана за видима проява на възбудимост, неудържимото дело трябваше да бъде тайно доведено до конвулсивен край в изкълчена полуседнала поза върху крайно неудобен тесен диван. Посредствената потентност на Хю може би нямаше да издържи на това изпитание, ако тя успяваше да скрие от него по-добре, отколкото предполагаше, собствената си разпаленост, която извличаше от

контраста между фикционалното и фактическото — един контраст, който, в крайна сметка, се родееше с артистичното изящество, особено ако си припомним обичаите на някои народи в Далечния изток, на практика пълни идиоти в много други отношения. Но това, което преди всичко го крепеше, беше онова очакване, а то винаги се оправдаваше, на шеметния екстаз, който постепенно идиотизираше чертите на лицето ѝ, независимо от усилията ѝ да поддържа празното дърдорене. В известен смисъл предпочиташе обстановката в гостната дори пред по-неестествения декор в онези редки случаи, когато тя искаше да я обладава в леглото, заврени под завивките, докато тя говори по телефона и клюкарства с приятелка или пък баламосва някой непознат мъж. Капацитетът на нашия Персон да прощава всичко това, да намира благовидни обяснения и така нататък, го прави много симпатичен в нашите очи, но освен това, понякога, уви, предизвиква и сподавен смях. Например, той твърдеше, че тя отказвала да се съблече гола, защото се стеснявала от нацупените си гърди, както и от белега по бедрото ѝ, останал след една скиорска злополука. Глупавият ни Персон!

Дали му е останала вярна през месеците на брака им, прекаран в греховната, разпусната, весела Америка? По време на първата им и последна зима там тя на няколко пъти беше ходила да кара ски без него в Авал, Квебек или Чут, Колорадо. Докато пребиваваше сама, той си беше забранил да се измъчва от мисли върху такива баналности на изневяратата, като това, че може да е ходила хваната за ръка с някой тип или да му е позволила да я целуне за „лека нощ“. За него подобни баналности бяха също толкова мъчителни, колкото и едно необуздало сношение. Докато тя се намираше далеч от него, стоманената врата на неговия дух оставаше здраво залостена, но едва завърнала се със загоряло, грейнало лице, с фигура по-стегната и от тези на бордовите стюардеси с техните сини сака и плоски копчета като лъскави златни жетони, и нещо зловещо се разтваряше в него, и цяла дузина смели спортисти се стълпяваха наоколо и я разтваряха във всички мотели на ума му, въпреки че всъщност, както ние знаем, тя се беше наслаждавала на всеотдайно сливане с не повече от дузина първокласни любовници в продължение на три от отсъствията си.

Никой, най-малко пък родната ѝ майка, можеше да проумее защо Арманд се беше омъжила за един толкова обикновен американец с не

много солидна работа, но сега трябва да сложим край на нашата дискусия за любовта.

[1] Самолюбие (фр.). — Б.пр. ↑

18.

През втората седмица на февруари, около месец преди смъртта да ги раздели, семейство Персон отлетяха в Европа за няколко дни — Арманд, за да посети майка си, която умираше в една белгийска болница (преданата дъщеря обаче пристигна твърде късно), а Хю, по настояване на издателството, да потърси господин Р., както и друг един американски автор, който също живееше в Швейцария.

Валеше силен дъжд, когато таксито го остави пред голямата, стара и грозна извънградска къща на Р., която се намираще точно над Версекс. Пое нагоре по покрита с чакъл алея, от двете страни на която се стичаха разпенени вади дъждовна вода. Външната врата беше открената и докато бършеше подметки в изтривалката, забеляза с приятна изненада Джулия Мур, която стоеше с гръб към него пред масичката с телефона във вестибюла. Тя отново носеше прекрасната прическа „паж“ от едно време, както и същата оранжева блуза. Беше изтрил обувките си, когато тя остави слушалката и се обърна — едно съвършено различно момиче.

— Съжалявам, че те накарах да чакаш — каза му тя и впи чифт усмихнати очи в него. — Замествам господин Тамуърт, който е на почивка в Мароко.

Хю Персон влезе в библиотеката — уютно подредена, но решително старомодна и съвсем недостатъчно осветена стая, чийто стени бяха покрити с енциклопедии, речници, ръководства, както и с авторски екземпляри на авторските книги в многобройни издания и преводи. Настани се в едно меко кресло и издърпа от куфарчето си списък с теми, които трябваше да се обсъдят. Двата основни въпроса бяха: как да се променят някои твърде разпознаваеми личности в ръкописа на „Тралатации“ и какво да правят с това крайно некомерсиално заглавие.

След малко влезе Р. Не се беше бръснал три-четири дни и носеше абсурден син комбинезон, който му беше много удобен, когато трябваше да разположи около себе си инструментите на своята

професия, например моливи, химикалки, три чифта очила, карти, огромни кламери, ластици и — сложена така, че да не се вижда — кама, която само след няколко любезни думи за „добре дошъл“, насочи срещу нашия Персон.

— Мога само да повторя — каза му и се свлече в креслото, опразнено от Хю, след което му посочи другото подобно кресло точно срещу него — това, което вече съм повтарял достатъчно често: можеш да промениш котка, но не можеш да промениш моите герои. А що се отнася до заглавието, което се явява един съвършено порядъчен синоним на думата „метафора“, и най-дивият мустанг не би го издърпал изпод мен. Моят доктор посъветва Тамуърт да заключи избата ми, което той и стори, и да скрие ключа, на който ключарят няма да може да направи дубликат преди понеделник, а аз съм прекалено горд, ти знаеш, за да си купувам от евтините вина, които се предлагат в селото, затова всичко, което мога да ти предложа — предварително клатиш глава и си много прав, синко, — е кутийка сок от кайсии. Нека ти обясня нещо за заглавията и злословията. Знаеш много добре, че от онова твое писмо ми причерня от смях. Набеден съм, че флиртувам с малолетни, но моите малолетни героини са неопипваеми, ако мога така да се изразя.

Продължи по-нататък, за да обясни, че ако истинският творец е избрал да обрисова герой, използвайки за целта жива, действителна личност, тогава всяко пренаписване, целящо да прикрие този персонаж, е равносилно на ликвидиране на живия прототип; то е същото, нали знаете, като да забиете игла в малка глинена кукла, след което момичето от съседната стая умира на място. Ако композицията е художествена, ако съдържа не само вода, а и вино, тогава тя е неуязвима в едно отношение и ужасно ранима — в друго. Ранима, защото когато един плах редактор принуждава твореца да промени „слаб“ на „пълнен“, или „кестеняв“ на „рус“, той всъщност обезобразява образа и нишата, която той заема, и целия параклис около него; и неуязвима, защото без значение колко драстично променяш образа, неговият прототип ще остане разпознаваем по формата на дупката, оставена в тъканта на разказа. Но извън всичко това, клиентите, които е обвинен, че изобразява, са твърде безстрастни, за да обявят на всеослушание своето присъствие и неприязън. Те по-скоро ще предпочетат да слушат с наслада дърдоренето в литературните

салони с многозначителна усмивка на лицето, както обичат да казват французите.

Въпросът със заглавието — *Тралатации* — е другата неприятност. Читателите не си дават сметка, че съществуват два вида заглавия. Единият тип е заглавието, което се измисля от тъпия автор или умния издател, след като книгата е вече написана. То не представлява нищо повече от етикет — наплюнчен, залепен и ударен отгоре странично с юмрук. Повечето от нашите най-лоши бестселъри носят именно този вид заглавие. Но съществува и друг вид — заглавието, което сияе през всеки лист на книгата като воден знак, заглавието, което се ражда заедно с книгата, заглавието, с което авторът така е свикнал през годините, докато е трупал написаните страници, че е станало част от всичко и всички. Не, господин Р. никога няма да се откаже от *Тралатации*.

Хю все пак се осмели да отбележи, че произнасяйки заглавието, езикът му има нагласата да смени второто „т“ в думата с „л“.

— Езикът на невежеството! — изкрещя господин Р.

Хубавичката малка секретарка притича на мига и заяви, че той не бива да се вълнува, нито изморява. Едрият мъж се надигна с усилие, изправи се разтреперан и ухилен, след това протегна голямата си космата ръка.

— Е — подхвърли Хю, — разбира се, че ще кажа на Фил колко много държите на своето по повдигнатите от него въпроси. Довиждане, сър, следващата седмица ще получите копие на корицата.

— Довиждане и доскоро — отвърна господин Р.

19.

Ето ни обратно в Ню Йорк и това е тяхната последна вечер заедно.

След като им поднесе превъзходна вечеря (като че прекалено пищна може би, но не и преобилна, тъй като нито един от двамата не беше много яшен), дебелията Полин, тяхната *femme de ménage*^[1], която си делеа с белгийския художник от луксозната мансарда точно над тях, изми чиниите и си тръгна в обичайния час (девет и петнайсет минути или нещо подобно). Тъй като притежаваше дразнещия навик да поседне за малко пред телевизора, Арманд винаги я изчакваше да затвори вратата след себе си, преди да го включи за собствено удоволствие. И сега го пусна, погледа малко, смени канала, после ликвидира картината, като изсумтя с отвращение (нейните предпочитания и неpreferитания в това отношение бяха лишени от всякаква логика; беше в състояние да гледа една-две програми със страстна последователност или пък точно обратното — да не се доближава до телевизора цяла седмица, сякаш искаше да накаже това прекрасно изобретение за лошото му поведение, с което само тя беше наясно; Хю предпочиташе да не обръща внимание на нейните неясни вражески вендети с актьори и коментатори). Отвори книга, но ето че се обади жената на Фил да я покани на следващия ден на едно затворено предварително представление на лесбийска пиеса с изцяло лесбийски състав. Разговорът им продължи двацет и пет минути, като Арманд прибъгваше до конфиденциален шепот, а Филип говореше така гръмко, че Хю, който седеше пред кръглата масичка и коригираше куп шпалти, можеше, при добро желание, да чуе и двете страни на този плиткоумен порой. Но вместо това той се задоволи с резюмето, което му направи Арманд, когато отново се върна на малкото сиво плюшено канапе до изкуствената открита камина. Както се беше случвало и преди, около десет часа на горния етаж изведнъж започна някаква грозна тупурдия от тътрене, трополене и стържене — кретенът отгоре влачеше по пода тежката си непонятна скулптура (каталогизирана като *Pauline anide*) от

средата на студиото си до ъгъла, който заемаше нощем. Вместо отговор Арманд както винаги погледна гневно към тавана и процеди, че ако той не бил толкова дружелюбен и отзивчив съсед, отдавна да се е оплакала на братовчеда на Фил (който се явяваше управител на сградата). Когато спокойствието отново се възцари, тя взе да си търси книгата, която беше държала преди да звънне телефонът. Съпругът ѝ винаги изпитваше прилив на особена нежност, която го караше да се примирява със скучната и сурова грозота на онова, което не много щастливите хора наричат „живот“, и това се случваше всеки път, когато доловеше у спретнатата, енергична и трезвомислеща Арманд красотата и безсилието на човешката разсеяност. Ето че откри обекта на нейното патетично издирване (стоеше върху лавицата със списания до телефона) и като ѝ го подаде, успя да докосне с бленуващи устни слепоочието ѝ, както и кичур руса коса. После се върна обратно към шпалтите на „Тралатации“, а тя към книгата си — френски туристически пътеводител, в който бяха изброени много ресторанти, отбелязани с вилици и звездички, но не и достатъчно много „приятни, тихи хотели с удобно местоположение“, отбелязани с три и повече кули, а понякога и с малка червена пойна птичка на клонче.

— Какво страхотно съвпадение — обади се Хю. — Един от неговите герои в доста вулгарен абзац... между другото, как трябва да бъде, „Савао“ или „Савой“?

— Какво е съпадението?

— О! Един от героите дава съвет за гума „Мишлен“ и ето какво казва: необозрима е разликата между „кондом“ в Гаскон и „маце“ в Савао.

— „Савой“ е хотел — отвърна му Арманд и се прозя два пъти, първия път със затворена уста, втория с отворена. — Не знам защо се чувствам толкова уморена — добави, — но знам, че тия прозевки са спътници на съня. Тази вечер възнамерявам да пробвам новите си хапчета.

— Опитай да си представиш как се носиш със ските надолу по писта с много пухкав сняг. Като по-млад играех мислено тенис и това ми помагаше, особено когато си представях нови, много бели топки.

Тя не помръдна от мястото си, остана така умислена още малко, след това огледа помещението, удостоверявайки го с червената нишка на вниманието си, и влезе в кухнята да си вземе чаша.

Хю обичаше да изчита коректурите по два пъти — първия за грешките на набора, втория за достойнствата на текста. Вярваше, че резултатът е по-добър, когато очната проверка предшества умствената наслада. Сега извършваше втората и макар да не се взираше за грешки, все пак случайно откриваше по някой пропуск — негов или на печатаря. Освен това си позволяваше да поставя питанки — с крайно притеснение и нерешителност — в полето на втория екземпляр (предназначен за автора), относно някои индивидуални особености на стила и правописа, надявайки се великият човек да разбере, че не неговата гениалност, а просто граматиката е поставена под въпрос.

След дълги консултации с Фил беше решено да не се предприема нищо по отношение на рисковете, свързани с евентуалното оклеветяване и произтичащи от искреността, с която Р. описва комплицирания си любовен живот. За това той беше „платил веднъж със самота и угризения, а сега съм готов да платя и в брой на всеки глупак, който се почувства засегнат от историята“ (съкратен и опростен цитат от последното му писмо). В една предълга глава с доста по-развратен характер (въпреки високопарните слова), отколкото у пошлите модни писатели, които обичаше да критикува, Р. описваше майка и дъщеря, които гощават младия си любовник с ефектни милувки на ръба на планинска скала над живописна пропаст, както и на други, не толкова опасни места. Хю не познаваше госпожа Р. достатъчно добре, за да прецени нейното сходство с матроната от книгата (увиснали гърди, отпуснати бедра, мечешко грухтене по време на сношението и така нататък); но виж, дъщерята, по гальовност и гъвкавост, по задъханото ѝ шептене, както и по много други черти, които той не познаваше, но които пасваха на образа ѝ, беше със сигурност Джулия, въпреки че авторът я беше издокарал с руси коси и определено бе принизил евразийското излъчване на красотата ѝ. Хю четеше с интерес и внимание, но през прозрачността на текстовата тъкан продължаваше да коригира, както се случва и с други от нас — да поправя сбъркана буква тук, да отбелязва курсив там, като окото, както и гърбът му (главният орган на истинския читател) по-скоро си сътрудничеа, отколкото да си пречат. Понякога се чудеше какво наистина може да означава дадена фраза — какво по-точно трябва да се разбира под „околице“ или как изглежда, да речем, „баланска слива“, дали пък да не сложи главно „б“ и да вмъкне едно „к“ след „л“-

то? Речникът, който използваше у дома, не беше така изчерпателен в сравнение с огромната изпокъсана тухла в редакцията, и ето сега се озадачаваше от такива красиви неща като „цялото злато на кю дървото“^[2] и „пъстри небриси“^[3]. Беше поставил въпрос и пред средната думичка в името на един епизодичен герой, „Адам фон Либриков“, тъй като немската частичка като че не съответстваше на останалата част от името; или пък цялата комбинация представляваше хитра главоблъсканица? Най-накрая задраска въпросителната, но от друга страна пък върна обратно онова „царуване на Кунт“ в друг абзац: една скромна коректорка преди него беше предположила, че буквите в последната дума са разменени и тя трябва да се коригира на „Кнут“ — разбира се, и тя, като Арманд, имаше руски произход^[4].

Нашият Персон, нашият читател не беше много сигурен, че одобрява пищния просташки стил на Р.; но все пак, в най-добрата си форма („сивото сияние на обладаната от облаци луна“) той беше дяволски емоционален и изразителен. Освен това в един момент се улови как се мъчи да установи, опирайки се на измислените факти, на каква възраст и при какви обстоятелства писателят е започнал да прелъстява Джулия — дали е било в детството ѝ, когато я гъделичкал във ваната, целувал я по раменете, а после, един ден, завита в голяма хавлиена кърпа, я отнесъл в леговището си, както това е описано в романа по толкова възхитителен начин? Или пък е флиртувал с нея като първокурсничка в колежа, когато са му били платени две хиляди долара, за да прочете пред огромна аудитория от тежави тоги някой от своите разкази, публикуван неколккратно преди това, но наистина чудесен? Колко е хубаво да имаш точно *такъв* талант!

[1] Приходяща домашна прислужница (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Вероятно от британската Кралска ботаническа градина в Кю. — Б.пр. ↑

[3] Небрис — вид риба. — Б.пр. ↑

[4] Кунт (cunt) и кнут (knout), тоест „путка“ и „камшик“, като английското „knout“, макар и по-рядко използвано, означава „камшик“, също както и руското „кнут“. — Б.пр. ↑

20.

Вече минаваше единайсет. Той загаси лампите в гостната и отвори прозореца. Ветровитата мартенска нощ се втурна да опипа стаята. Една електрическа реклама „Доплер“ произведе виолетовия си ефект през полузатворените завеси и освети мъртвешки белите листове, които беше оставил върху масичката.

Първо даде време на очите си да привикнат с тъмнината в съседната стая, след което бавно се промъкна вътре. Нейният първи сън обикновено се отличаваше с гръмогласно хъркане. Човек не можеше да не се чуди как така едно толкова крехко и нежно момиче може да издава толкова мощни вибрации. Това ужасно притесняваше Хю в ранните дни на брака им поради скритата заплаха, че може да продължи цяла нощ. Но нещо, някакъв шум отвън, или стрес в съня ѝ, или дискретното прокашляне на хрисимия ѝ съпруг я караха да се размърдва, да въздъхва, да премлясква и евентуално да се обръща на една страна, след което да потъва в безмълвен сън. Сега Хю реши, че тази промяна в ритъма очевидно се е случила още докато е работел в гостната, и от страх цикълът да не се повтори, опита да се съблече колкото е възможно по-тихо. По-късно си спомни, че енергично е отворил едно силно скърцащо чекмедже (чийто глас никога преди това не му беше правил впечатление), за да си вземе оттам чифт шорти, които носеше вместо пижама. Напсува шепнешком глупавото стенание на старото дърво, ала не посмя да го прибере обратно; ето че сега пък дъските на пода поеха неговата роля, когато тръгна на пръсти към своята страна на двойното легло. Дали това не я беше събудило? Да, точно така, разсънило я е или най-малкото е пробило дупка в дрямката ѝ, защото тя измънка нещо за светлината. Всъщност всичко, което смущаваше мрака, беше един пречупен под ъгъл лъч, който идваше от гостната, чиято врата бе оставил откритата. Сега я затвори внимателно, преди да тръгне опипом към леглото.

Известно време остана да лежи със затворени очи, заслушан в друг упорит звук — почукването на водни капки по линолеума под

един пробит радиатор. Не каза ли, че според теб те чака безсънна нощ? Не съвсем. Всъщност много му се спеше и на практика като че нямаше нужда от страшно ефикасното хапче „Мърфи“, до което прибягваше от време на време; но въпреки сънливостта си осъзна, че вече го дебнат известен брой тревоги, готови да му се нахвърлят. Какви тревоги? Най-обикновени, нищо сериозно, нито специално. Лежеше по гръб и ги чакаше да се съберат. Те това и направиха в унисон с белезникавите петна, които се прокраднаха, за да заемат обичайното си място на тавана, когато очите му свикнаха с тъмнината. Мислеше си, че жена му отново симулира женско неразположение, за да го държи настрана от себе си; че по всяка вероятност го мами и по много други начини; че и той в известен смисъл я беше измамил, като скри от нея онази единствена нощ, прекарана предбрачно с друго момиче, беше я излъгал както по отношение на времето, така и на пространството — случило се бе в същата тази стая; че това, дето подготвя чужди книги за издаване, е една унижителна и неблагодарна работа; че нито перманентната робия, нито временната неудовлетвореност имаха някакво значение пред лицето на неговата непрекъснато нарастваща, все по-нежна любов към съпругата му; че по някое време през следващия месец трябва да се прегледа на офталмолог. Замени последните две букви с едно „ц“ и продължи да се взира в нашарената коректура, която постепенно взе да измества чернотата зад стиснатите му очи. Но една двойна систола отново го катапултира в пълно съзнание и той обеща на некоригирания си аз, че ще ограничи дневната си дажба цигари до една-две сърдечни пулсации.

— И след това се унесохте?

— Да. По всяка вероятност съм се мъчил известно време да проследя още някой ред от ръкописа, но... да, заспах.

— На пресекулки, предполагам?

— Напротив, никога не съм заспивал по-дълбоко. Вижте, предишната нощ не бях мигнал, да съм спал има-няма няколко минути.

— Окей. Аз обаче се чудя дали сте наясно с онова, което психолозите в големите затвори изучават наред с всичко останало, тоест онази част от танатологията, която се занимава със средствата и методите на насилствената смърт?

Персон изпусна едно отегчено: „Не“.

— Ами, нека се изразя така: полицията иска да знае какъв инструмент е използван от извършителя; танатологът иска да знае защо и как е използван. Сега стана ли ви ясно?

Отегчено: „Да“.

— Инструментите са, ами... те са си инструменти. Всъщност могат да бъдат неразделна част от работника, както, да речем, винкелът на дърводелеца е всъщност част от дърводелеца. Или пък възможно е инструментите да се състоят от плът и кости като тези (взе ръцете на Хю, потупа първо едната, после другата, просна ги на показ върху собствените си длани, сякаш се канеше да започне някаква детска игра).

Огромните му ръце се насочиха към Хю като две празни чинии. В следващия миг му беше обяснено, че когато душиш млад, вече зрял човек обикновено се използва един от следните два метода: аматьорският, който е фронтален и не особено ефикасен, или професионалният — при него се напада откъм гърба. При първия метод осемте пръста здраво обвиват врата на жертвата, докато двата палеца натискат с все сила неговото или нейното гърло; тук обаче човек рискува нейните или неговите ръце да стиснат китките ти или по някакъв друг начин да отбият атаката. При втория, далеч по-безопасен начин, се действа откъм гърба и тогава двата палеца се притискат силно отзад във врата на момчето, или за предпочитане на момичето, а гърлото се стяга отпред с помощта на останалите пръсти. Първият начин е известен сред нас като „хищен ястреб“, втория като „яка хватка“. За вас знаем, че сте атакували откъм гърба, но възниква следният въпрос: когато сте планирали да удушите жена си, защо сте избрали „яка хватка“? Защото инстинктивно сте усетили, че това внезапно и здраво стискане ви предоставя най-добрия шанс за успех, затова ли? Или пък сте имали предвид други, субективни съображения, например, помислили сте си, че в никакъв случай не искате да гледате как изражението на лицето ѝ се променя в процеса на душенето?

Той не беше планирал нищо. Беше спал по време на целия този ужасен автоматичен акт, събуждайки се чак когато и двамата се бяха озовали на пода до леглото.

Беше споменал обаче как му се присънило, че къщата гори.

Точно така. Пламъците бушували навсякъде и ако изобщо нещо можело да се види, то било помежду алените езици на имитиращата

стъкло пластмаса. Неговата случайна партньорка по легло била вече отворила широко прозореца. О, коя беше тя? Идваше от миналото — една улична проститутка, която беше хванал при първото си пътуване в чужбина, преди двайсетина години, бедно момиче от смесен брак, макар на практика американка и много сладка, която се казваше Джулия Ромео, фамилното име означава „поклонник“ на староиталиански, но нали ние всички сме поклонници, и всички сънища са анаграми на дневната действителност. Той се втурнал след нея, искал да я спре да не скочи. Прозорецът бил голям и нисък; имал широк перваз — подплатен и покрит с чаршаф, нещо обичайно в тази страна на ледове и огньове. Такива ледници, такива изгреви! Джулия, или Джули носела нощна риза от Доплеров ефект върху сияйното си тяло и се била проснала на перваза с разперени ръце, все още докосващи двете крила на прозореца. Той се надвесил над нея, погледнал надолу, и там, ниско долу в бездната на двора или градината, същите тези пламъци играели досущ като онези езици от червена опаковъчна хартия, които под въздействието на скрит вентилатор трептят и се развяват около имитацията на бъдник в празничните витрини на снежните детства. Да скочи или дори само да се приведе върху възлестия лен (изтъкаването на възлите било демонстрирано от една медиевистка, май фламандка, продавачка с дълъг врат, сякаш отражение в огледало някъде на заден план в съня му) му се струвало истинска лудост и клетият Хю положил всички усилия да спре Жулиета. Като се опитвал да я хване колкото е възможно по-здраво, той я приближил откъм гърба и я стиснал за гушата, палците му с квадратни нокти се впили в оцветения ѝ във виолетово тил, докато другите му осем пръста стягали гърлото. Изкривената дихателна тръба била показана на екран за научни филми отгатак двора или улицата, но що се отнася до останалото, всичко било извършено безопасно и удобно: здраво приклецил Джулия като в менгеме и щял да я спаси от сигурна смърт, ако в своето самоубийствено съпротивление и желание да избяга от огъня тя не се подхлъзнала, неизвестно как, на перваза и не го повлякла след себе си в празното пространство. Какво падане! Каква глупава Джулия! Какъв късмет, че господин Ромео все още стискал и извивал, дори успял да пречупи онзи пръстеновиден хрущял в ларинкса, който пожарникарите

и планинските водачи от улицата видели на рентгеновата снимка. Как само летели! Супермен, понесъл в обятията си една млада душа!

Сблъсъкът със земята не бил толкова брутален, колкото очаквал. Бравурно изпълнение, Персон, а не пациентски сън. Трябва да докладвам вашия случай. Беше си наранил лакътя, а нейната нощна масичка стоеше съборена на земята заедно с лампата, с една чаша и една книга; но, слава на Изкуството! — тя беше невредима, тя беше с него, лежеше съвършено неподвижно. Той опипа наоколо за лампата и я светна в обичайното ѝ положение. За миг се почуди какво прави жена му там, просната на пода, русата ѝ коса разпиляна като в полет. После погледна засрамените си ръце.

21.

Скъпи Фил,

Това, без съмнение, е последното ми писмо до теб. Напускам те. Напускам те за един друг, дори още по-велик Издател. В новото Издателство ще ме коригират херувими или демони ще ме изпъстрят с печатни грешки в зависимост от редакцията, към която ще бъде причислена клетата ми душа. Затова сбогом, скъпи приятелю, и дано твоят наследник продаде на търг издателството на изгодна цена.

Холографското му естество се обяснява с факта, че предпочитам то да не бъде четено от Том Там или от някой от машинописците му. Аз съм на смъртно легло след неуспешна операция в единствената частна стая на болницата в Болоня. Любезната млада сестра, която ще пусне това писмо, ми каза — с помощта на страховит жест, изразяващ отсичане — нещо, за което ѝ платих щедро, както бих платил и за услугите ѝ, ако все още бях мъж. Всъщност услугите, които ти дават сведения за смъртта, са неизмеримо по-ценни от любовните. Според моята малка доносничка с бадемови очи великият хирург, дано черният му дроб изгние!, ме е излъгал вчера, когато ми заяви с мъртвешка усмивка на лицето си, че извършеното *операционе* било *перфета*. Е, може и така да е било в смисъла, в който Ойлер нарича нулата перфектното число. Всъщност отворили ме, хвърлили по един ужасен поглед към разложеното ми *фегато*^[1] и без дори да го докоснат, отново ме зашили.

Няма да те безпокоя с проблема Тамуърт. Да беше видял самодоволното изражение на дългнестите му брадати бърни, когато ме посети тази сутрин. Както знаеш — както всички знаят, дори Марион, — той успя с тормоз да си пробие път в моите дела, като се спотайваше във всяка пукнатина, събираше всяка моя дума с немски акцент, за да може сега да тиражира мъртвеца, както беше тиранизирал твореца. Освен това съм уведомял с писма моя и твоя адвокат за мерките, които бих искал да се вземат след моята кончина, за да се

пречи на пъклените планове на Тамуърт на всяка крачка в лукавия му лабиринт.

Единственото дете, което някога съм обичал, е прелестната, глупава и коварна малка Джулия Мур. Всеки цент и сантим, които притежавам, както и всичките ми посмъртни литературни останки, които могат да се изтръгнат от лапите на Тамуърт, трябва да отидат при нея, независимо какви мъгляви двусмислия съдържа завещанието ми — Сам знае за какво намеквам и ще действа съответно.

Последните две части от моя Опус са в твоите ръце. Много съжалявам, че Хю Персон го няма да се погрижи за издаването му. Когато това писмо стигне до теб, и думичка не споменавай, че си го получил; вместо това — в нещо като закодирано послание, от което да разбере, че именно него имаш предвид — ми дай, под формата на добра стара клюка, информация за него: защо, например, е в затвора за една година или за повече, щом е било установено, че е действал в състояние на достоверен епилептичен транс? Защо е бил преместен в психиатрия за луди престъпници, след като случаят му е бил преразгледан и е било удостоверено, че престъпление няма? И защо непрекъснато са го прехвърляли от затвора в психиатрията и обратно в продължение на следващите пет-шест години, преди да бъде третиран като частен пациент? И как изобщо е възможно да лекуваш сънища, ако не си шарлатанин? Моля те, отговори ми на всичко това, тъй като Персон беше една от най-прекрасните персони, които познавам, а и защото знам, че можеш да изнесеш всякаква тайна информация за тази клета душа в писмото си, посветено на него.

Клетата душа е права, така да знаете. Нещастният ми черен дроб е натезжал като отхвърлен ръкопис; успяват да държат настрана страховито зверските ми страдания единствено с помощта на често поставяни инжекции, но, неизвестно как, те пак се спотайват някъде зад стената ми от плът и глъхнат като сподавения тътен на неспирна лавина, която заличава там — някъде отвъд мен — всички структури на моето въображение, всички повратни точки на моя съзнателен аз. Много комично, но винаги съм смятал, че когато умира, човек вижда суетата на нещата, безсмислието на славата, на страстите, на изкуството и така нататък. Винаги съм вярвал, че най-скъпите спомени в ума на умиращия изтъняват като струйка пъстроцветен дим от комина. Но сега усещам точно обратното — най-тривиалните ми

чувства, както и тези на всички хора, са се уголемили до гигантски размери. Цялата слънчева система е само едно отражение в кристала на моя (или твоя) ръчен часовник. Колкото повече се съсухрям, толкова по-голям ставам. Предполагам, че това е необичайно явление. Тотално отхвърляне на всякакви религии, измислени някога от човека, тотално хладнокръвие пред лицето на тоталната смърт! Ако мога да обясня тази тройна тоталност в една дебела книга, тази книга без съмнение ще се превърне в новата библия, а нейният автор — в основател на нова религия. За щастие на моето самоуважение, тази книга няма да бъде написана, и не само защото един умиращ човек не е в състояние да пише книги, но и защото точно тази не би съумяла да изрази в един проблясък онова, което може да се разбере единствено *на мига*.

Бележка, добавена от получателя:

Получено в деня на смъртта на изпращача. Към дело: Почивший — Р.

[1] Черен дроб (ит.). — Б.пр. ↑

22.

Персон ненавиждаше гледката и усещането на собствените си ходила. Те бяха необикновено груби и чувствителни. Дори вече като възрастен избягваше да ги гледа, докато се съблича. Затова се беше опазил от американската мания да ходи бос у дома — този атавизъм, останал от детството в едни по-прости и пестеливи времена. Как го побиваха тръпки само при мисълта, че нокътят на големия му пръст може да закачи копринена нишка от чорапа (трябваше и от копринените чорапи да се лиши!). По същия начин потрепера жена, когато, миейки прозорец, чуе изскърцване по стъклото. Бяха на буци, изнежени и винаги го боляха. Купуването на обувки беше равносилно на посещение при зъболекар. Ето го че хвърля продължителен, презрителен поглед към покупката, която е направил в Бриг по пътя си към Вит. Нищо на света не се опакова с такова сатанинско изящество, както кутия обувки. Самото разкъсване на хартията му доставя нервно облекчение. Въпросният чифт — противно тежки кафяви туристически обувки — вече е изпробвал веднъж в магазина. Със сигурност са точният размер, и също толкова сигурно съвсем не са толкова удобни, колкото продавачката се мъчеше да го убеди. Добре прилепнали по ходилото, да, но притесняващо добре. Обу ги с изпъшкване, завърза връзките им с проклетия. Няма значение, това трябваше да се издържи. Изкачването, което си беше наумил, не можеше да стане с всекидневни обувки: първият и единствен път, когато се бе опитал да го направи, непрекъснато се подхлъзваше по гладките стени на камъните. Тези подметки поне нямаше да се пързаят по коварни повърхности. Освен това си спомни и пришките, които му бяха излезли от друг един подобен чифт, направен от чортова кожа; беше се сдобил с него преди осем години и го бе изхвърлил преди да напусне Вит. Е, левият го стягаше малко по-малко от десния — слаба утеха.

Свали със замах тежкото си тъмно сако и си облече стара винтяга. Надолу по коридора, преди да стигне асансьора, пред него се изпречиха три стъпала. Единствената цел, която можеше да им

припише, беше предупреждението им, че ще страда. Но реши да пренебрегне едва доловимата дразнеща го болка и си запали цигара.

Съвсем в стила на второкласен хотел, най-красивата гледка към планината се разкриваше от прозорците в коридора — в северния му край. Мрачни, почти черни скалисти възвишения, прорязани от бели жилки; някои от билата се сливаха със сърдитото облачно небе; по-надолу се разстиляше кожухът на иглолистните гори, а още по-надолу — по-светлозеленото на равнината. Печални планини! Славни подутини на гравитацията!

По дъното на долината с малкото градче Вит и различните селца по течението на тясната река, се редуваха неприветливи малки ливади, оградени от бодлива тел и украсени единствено от лехи избуял копър. Реката беше права като канал и цялата задушена от елши. Колкото и да блуждаеше, окото не намираще утеха в хубава гледка нито наблизо, нито надалеч, само тази тук — кална кравешка пътека на верев по окосения склон или онази там — плантация от наредени под строй лиственици върху отсрещната височина.

Първият етап от това повторно планинско посещение (Персон хранеше пиетет към пилигримски поклонения, подобно на френския му праотец, един католически поет, който за малко да стане и светец) се състоеше от разходка през целия Вит до скупчените на едно място вили по склона над него. Самото градче се беше разпъзло във всички посоки и му се струваше по-грозно от преди. Разпозна фонтана, банката, църквата, големия кестен, както и кафенето. А ето там беше и пощенската станция с пейка, застанала от едната страна на вратата ѝ в очакване на писма, които никога не пристигаха.

Прекося моста, без да спре за да се заслуша във вулгарния шум на водата, която нищо не можеше да му каже. В горния край на склона се извисяваха ели, а зад тях се виждаха и още — мъгливи призраци или резервни дървета, — подредени в сивкав строй под дъждовните облаци. Беше построен нов път и бяха изникнали нови къщи, накацали край оскъдните ориентири, които си спомняше или си въобразяваше, че си спомня.

Сега му предстоеше да намери вила „Настя“, в която все още витаеше абсурдното руско умалително име на починалата старица. Беше я продала на бездетна английска двойка точно преди последното си разболяване. Смяташе да погледне към входната веранда, както

човек поглежда плик от гланцирана хартия, преди да пъхне в него образ от миналото.

Застанал на един уличен ъгъл, Хю се поколеба. Зад ъгъла жена продаваше зеленчуци на сергия. *Est-ce que vous savez, Madame?*^[1] — Да, знаеше, нагоре по тази уличка. Докато му отговаряше, голямо бяло зъзнещо куче изпълзя изпод една щайга и Хю, в пристъп на безполезна реминисценция, се сети как преди осем години беше спрял точно тук и бе зърнал същото куче, което още тогава изглеждаше престаряло, а сега, вече на баснословна възраст, сякаш предизвикваше задрямалата му памет.

Всичко наоколо му беше непознато, с изключение на бялата стена. Сърцето му се разтупка като след трудно изкачване. Малко русо момиченце с ракета за бадминтон се наведе да вдигне перцето си от тротоара. По-нататък откри и вила „Настя“, пребоядисана в небесносиньо. Всичките ѝ прозорци бяха със спуснати кепенци.

[1] Знаете ли, госпожо? (фр.) — Б.пр. ↑

23.

Избра една от маркираните пътеки, за да поеме нагоре в планината, и ето че разпозна друг един детайл от миналото, а именно: престарелия инспектор, отговорен за пейките — нацвъкани от птици пейки на неговата възраст, които гниеха тук-таме в сенчести кътчета, под тях кафяви листа, над тях зелени, — наредени от едната страна на безусловно идилична пътека, която водеше към водопад. Спомни си лулата на инспектора, осеяна с чешки кристали (в унисон с щръкналия като цирей нос на собственика ѝ), както и навика на Арманд да си разменя с чичкото неприлични коментари на швейцарско-немски, докато той оглежда боклука под някоя сцепена седалка.

Областта предлагаше на туристите доста допълнителни маршрути и въжени линии, както и нова магистрала от Вит до ски станцията — разстояние, което Арманд и нейните приятели обикновено минаваха пеш. Навремето Хю беше внимателно разучил обществената карта, голямата *Carte du Tendre*^[1], или Карта на мъченията, разгъната върху дъска за обяви близо до пощата. Ако сега имаше желание да пътува комфортно до пистите, можеше да вземе новия автобус, който свързваше Вит с въжената линия „Драконита“. Той обаче предпочиташе стария начин, при който, докато се изкачваше, щеше да мине през незабравимата гора. Надяваше се да види „Драконита“ такава, каквато я помнеше — малка кабинка с две пейки с лице една към друга. Носеше се на не повече от двайсет метра над ивица тревист склон в просека между ели и нискостеблени елши. На всеки трийсет или около трийсет секунди превъзможваше стълб с внезапно раздрънчаване и раздрусване, но иначе пътуваше с подобаващо достойнство.

Паметта на Хю събра в едно няколко планински пътеки, както и улеи за извозване на дървени трупи, което доведе до първия труден етап в изкачването, а именно, до анархия от заоблени морени и джунгла от рододендрони, през които човек трябваше да си пробива път, за да стигне до въжената линия. Нищо чудно, че скоро се изгуби.

Междувременно паметта му продължи по своята си лична пътека. И ето че той отново едва си поемаше дъх, следвайки безмилостната диря на Арманд. И тя отново се занасяше с Жак, красивия млад швейцарец с рижави като на лисица косми по тялото и мечтателни очи. И отново флиртуваше с еkleктичните английски близнаци, които наричаха сухите дерета Студени войни, а планинските хребети — кота Ах. Въпреки едрото си тяло, Хю нямаше нито краката, нито дробовете да издържи на тяхното темпо, дори мислено. А когато четиримата ускориха ход и се скриха от погледа му заедно с жестоките си алпинистки секири и навити на руло въжета, както и други инструменти за мъчение (прекомерна екипировка, помъкната поради невежество), той седна да си почине върху един камък и като се загледа надолу, му се стори да съзира през пъплещите мъгли сътворението на самите планини, по които маршируваха мъчителите му, и кристалинната кора, надигаща се заедно с развълнуваната му гръд от дъното на едно вековно *more* (море). Взеха да му подвикват да не изостава още преди да излязат от гората — печална групичка престарели ели със стръмни кални пътеки и шубраци от нискостеблена върбовка.

Сега изкачи гората, задъхан така силно, както и в миналото, когато следваше златистия тил на Арманд или огромната раница върху гол мъжки гръб. И точно както навремето обувката взе да му убива на дясното ходило и скоро протри цял пласт кожа при ставата в основата на третия му пръст, в резултат на което се появи зачервено петно, което прогаряше всяко негово хромо хрумване. Най-накрая се избави от гората и се озова пред осеяна с камъни равнина и един плевник, който си помисли, че помни, но потокът, където навремето си беше измил краката, както и счупеният мост, най-ненадейно прострял се над бездната от време в ума му, не се виждаха никъде. Продължи да върви. Денят като че просветля, но след малко облак отново затули с длан слънцето. Пътеката стигна до пасищата. Забеляза как голяма бяла пеперуда с разтворени криле кацна върху камък. Нежните ѝ крилца, напръскани с черни точки и зацапани с избелял пурпур, имаха прозрачни ръбове от неприятна на вид, набръчкана тъкан и потреперваха боязливо при всеки безрадостен повей. Хю мразеше насекоми, а тази пеперуда изглеждаше особено отвратителна. Въпреки това, някаква нетипична за него нежност го накара да преодолее

импулсивното си желание да я стъпче под побеснялата си подметка. Със смътната мисъл, че тя може би е уморена и гладна и би искала да бъде пренесена върху близката възглавничка от малки розови цветчета, той се наведе над създаването, но то с рязко прошумоляване и приплясване успя да се спаси от носната му кърпа, размаха небрежно криле, за да преодолее земното притегляне, и бързо отлетя.

Той се спря пред един пътен знак. Четирийсет и пет минути до Ламершпиц, два часа и половина до Римперщайн. Това не беше пътят към ски лифта. Посочените разстояния му звучаха непонятно, като в делириум.

Кръглочели сиви скали с петна от черен мъх или бледозелени лишеи очертаваха пътеката след знака. Той погледна облаците, които забулваха далечните върхове или пък стояха увиснали като издути бузи между тях. Не си струваше да продължава това самотно изкачване. Дали беше минала отгук, дали подметките ѝ бяха оставили сложната шарка на отпечатъка си в тази глина? Загледа се в остатъците от самотен пикник, парченца яйчена черупка, обелена от пръстите на друг самотен турист, седял тук преди няколко минути, както и смачкана найлонова торбичка, в която чевръсти дамски пръсти вероятно са напъхали с помощта на малки щипци бели, нарязани на кръгчета ябълки, черни сушени сливи, орехи, стафиди и лепкав разкашкан банан — до едно отдавна смлени в чуждия стомах. Сивотата на дъжда щеше скоро да погълне всичко наоколо. Той усети първата му целувка върху олисялото си петно и побърза да се върне обратно към гората и горестното си вдовство.

Дни като този дават покой на зрението и позволяват на другите сетива да се разгърнат по-осезателно. Всякакъв цвят беше изцеден от земята и небето. Или валеше или се правеше, че вали, или изобщо не валеше, но създаваше впечатление, че вали, в онзи смисъл, в който само някои от старосеверните диалекти могат да изразят словесно или да не изразят, а само да намекнат за това посредством призрачния звук, издаван от лекия ръмеж в мъгла сред благодарните розови храсти. „Вали във Витенберг, но не и във Витгенщайн.“ Неясна шега в „Тралатации“.

[1] От фр. *tendre*: нежен. Карта на въображаема страна на любовта в романа „Клелия, История на Рим“ на френската писателка

Мадлен дьо Скюдери (1607–1701). — Б.пр. [↑](#)

24.

Пряка намеса в живота на който и да е човек не влиза в нашето поле на действие, нито пък, от друга страна, и говорейки тралатационно, съдбата му представлява верига от предопределени брънки — някои „бъдещи“ събития може да са по-вероятни в сравнение с други, окей, но всички са химерични и всякаква причинно-следствена връзка е винаги въпрос на пропуснат шанс, дори когато люнетът в действителност се е стегнал около шията ви и тълпата тъпанари е затаила дъх.

Само хаос би произлязъл, ако някои от нас се застъпят за господин X, докато друга група подкрепи госпожица Джулия Мур, чиито интереси, например далечни диктатури, се окажат в разрез с тези на стария й болнав ухажор господин (вече лорд) X. Най-многого, което сме в състояние да постигнем, когато направляваме предпочитания си любимец в най-добрата посока и към обстоятелства, които изключват накърняване на трети лица, е да действваме като лек полъх и да прилагаме само най-нежен, най-недоловим натиск, както, да речем, когато се *опитваме* да предизвикаме сън, който се *надяваме*, че нашият любимец ще си спомни като пророчески, ако има вероятност дадено събитие да се случи и в действителност. Върху печатната страница „вероятност“ и „действителност“ би трябвало също да бъдат в курсив, поне *лекичък*, за да се покаже *лекия* полъх на вятъра, който е привел въпросните букви (в смисъл както на знаци, така и на лица). Всъщност, ние зависим от курсива дори в по-голяма степен, отколкото онези изпечени хитреци, писателите на детски книжки.

Човешкият живот може да се сравни с човек, който, под всевъзможни маски, танцува около собствения си аз. По същия начин зеленчуците от нашата първа детска книжка с картинки обграждат момчето в съня му — зелена краставица, син патладжан, червено цвекло, татко картоф, синовете картофчета, момиченце аспержа и о, още много, много, като тяхното вихрено хоро се върти все по-бързо и

по-бързо и постепенно оформя прозрачен, изпъстрен с багри обръч, около покойник или планета.

Друго нещо, което не бива да си позволяваме, е да обясняваме необяснимото. Хората са привикнали да живеят с черното си бреме, с огромната си болезнена потиснатост — с предположението, че „реалността“ може да е само „сън“. Колко по-ужасно би било, ако самото съзнание, че си наясно със съноподобното естество на реалността, се окаже също сън, някаква вградена халюцинация! Човек обаче трябва да помни, че няма мираж без убежна точка, също както няма езеро без затворен кръг твърда земя.

Вече разкрихме нашата нужда от кавички („реалност“, „сън“). Няма съмнение, че знаците, с които Хю Персон продължава да изпъстря полетата на шпалтите, имат метафизически или зодиакален смисъл! „Прах при прахта“ (мъртвите ги бива да ги забъркват едни, това поне е сигурно). Пациент в едно от психиатричните заведения на Хю, лош човек, но добър философ, който по онова време бил неизлечимо болен (ужасен израз и никакви кавички не могат да го смекчат), беше написал следното на Хю в неговия Албум за Лудниците и Затворите (нещо като дневник, който си водеше в онези гадни години):

„Прието е да се смята, че ако човек успее да установи факта на оцеляването след смъртта, той ще може и да разреши, или пък ще е на път да разреши загадката на Съществуването. Уви, не е сигурно, че двата проблема се застъпват или съчетават.“

С тази странна забележка ще приключим темата.

25.

Ти, Персон, какво очакваше от пилигримското си поклонение? Обикновено повторение на преживените терзания? Съчувствие от стар камък? Насилствено пресъздаване на безвъзвратни баналности? Търсене на изгубеното време в един свършено различен смисъл от ужасните думи на Гудгрийф: „*Je me souviens, je me souviens de la maison où je suis né*“^[1], или всъщност търсенето на Пруст? Тук той никога не бе изживявал друго (с изключение веднъж в края на последното си изкачване), освен отегчение и огорчение. Нещо различно го бе накарало да посети отново сивия скучен Вит.

Не вярата в духове. Кой ще си прави труда да преследва полузабравени късове материя (той не знаеше, че Жак лежи заровен под два метра сняг в Чут, Колорадо), неясни маршрути, или клубна хижа, до която някаква магия му попречи да стигне и чието име, така или иначе, беше безнадеждно объркал с „Драконит“ — стимулант, който вече не се произвеждаше, но все още се рекламираше по огради и дори по околните скали? И все пак нещо, свързано с призрачни видения, го бе накарало да измине целия път от един друг континент дотук. Нека доизясним това.

На практика действието във всички сънища, в които тя му се беше явявала след смъртта, се бе разигравало не сред декора на американската зима, а сред този на швейцарските планини и италианските езера. Той дори не бе успял да открие онова място в гората, където весела групичка малки туристи беше прекъснала една незабравима целувка. Това, което му липсваше и което желаше, бе моментът на допир с нейния основен образ в точно определен миг и точно запаметена обстановка.

Като се върна в хотел „Аскот“, той изяде една ябълка, свали накаляните си алпинки с неодобрително сумтене и, пренебрегвайки разранените си крака и мокрите си чорапи, се преобу в удобни градски обувки. Сега обратно към угнетителната задача!

Като си мислеше, че някакво макар и дребно зрително смущаване ще му помогне да си спомни номера на стаята, която беше обитавал преди осем години, той извървя цялата дължина на коридора на третия етаж и след като срещна само празните погледи на всички номера един подир друг, изведнъж се спря — хитрината беше проработила. Зърна едни много черни цифри 313 върху една много бяла врата и на мига се сети как беше казал на Арманд (която му бе обещала да го посети, но като заобиколи помощта на служителя на рецепцията): „Мнемонично можеш да си ги представиш като три малки фигури в профил, затворник, когото водят, и пред него върви един стражар, а след него — друг.“ Арманд му беше отговорила, че за нея това е твърде сложно и че предпочита просто да си го запише в малкия бележник, който винаги държеше в чантата си.

От вътрешната страна на вратата излязла куче — знак, каза си той, за осезаеми обитатели. Въпреки това си тръгна с чувство на удовлетвореност, с усещането, че си е спомнил много важна брънка от точно това минало.

После продължи надолу по стълбите и помоли русото момиче на рецепцията да се обади в хотела в Стреза и да попита дали ще могат да му предоставят за няколко дни същата стая, в която господин и госпожа Хю Персон са живели преди осем години. Името ѝ, каза ѝ той, приличало на нещо като „Беау Ромео“. Тя повтори името както е правилно да се произнася и каза, че да, разбира се, но това може да отнеме известно време. Той ще чака във фойето.

Там имаше само двама души — една жена в отдалечения ъгъл, която си ядеше закуската (ресторантът не можеше да се използва, тъй като все още не беше почистен след някакво фарсово сбиване), и един швейцарски бизнесмен, който прелистваше стар брой на американско списание (всъщност броят беше оставен там от Хю преди осем години, но никой не бе проследил тази линия от живота му). Върху масата до швейцарския господин стояха разхвърляни хотелски брошури и сравнително нови периодични издания. Лакътят му почиваше върху „Трансатлантик“. Хю се опита да издърпа списанието и швейцарският джентълмен едва не подскочи в стола си. Последвалите извинения и контра извинения разцъфтяха в разговор. В много отношения английският на мосю Уайлд напомняше този на Арманд, както по отношение на граматиката, така и по отношение на интонацията. Оказа

се, че той е шокиран до крайна степен от статия във въпросния „Трансатлантик“ (взе броя за малко, наплюнчи си палеца, намери страницата и я плесна с опакото на пръстите си, след което върна списанието, отворено на възмутителната статия).

— Тук се говори за мъж, който убил съпругата си преди осем години и...

Администраторката, чието бюро и бюст той едва различаваше от мястото си и то в умален вид, му правеше знаци отдалеч. Излезе от заграждението си и тръгна към него.

— Никой не отговаря — каза му тя, — да продължавам ли да звъня?

— Да, о, да — каза Хю, изправи се, блъсна се в някого (жената, която си беше завила тлъстините, останали ѝ от шунката, в книжна салфетка, сега напускаше фойето). — Да. О, прощавайте. Да, на всяка цена. Обадете се и в служба „Информация“ или където там трябва.

И така, преди осем години на този убиец му дали доживотна (както дали и на Персон преди осем години, но в един по-стар смисъл на думата, ала той пропилял, пропилял всичко дадено му в болезнен сън!), но ето че изведнъж бил освободен, защото, представете си, бил образец затворник и дори научил своите съкилийници на такива полезни неща като шах, есперанто (самият той бил заклет есперантист) и още как да правят тиквен пай (освен това бил сладкар по професия), и още знаците на зодиака, играта джин руми и така нататък, и така нататък. За някои хора, уви, гал^[2] не е нищо друго, освен измерителна единица за ускорение, която се използва в геодезията.

Било направо ужасяващо, продължи швейцарският джентълмен, използвайки израз, който Арманд беше научила от Джулия (сега лейди Х), наистина ужасяващо как глежат престъпниците в наше време. Дори днес един темпераментен келнер, обвинен в това, че е откраднал каса от хотелското Dôle^[3] (което, между другото, мосю Уайлд изобщо не препоръчва), забил кроше в окото на салонния управител и здравата го насинил. Може би неговият събеседник предполага, че от хотела са извикали полицията? Не, господине, нищо подобно. *Eh bien*, по-високо в йерархията (или по-ниско) положението е подобно. А билингвистът замислял ли се е някога за проблема със затворите?

О, разбира се. Самият той е бил затварян, хоспитализиран, и отново затварян, на два пъти се опитвал да удуши американско момиче

(понастоящем лейди Х):

— В един момент имах чудовищен съкилийник и то в продължение на цяла година. Ако бях стихотворец (но аз съм само стилист), щях да ви опиша божественото естество на единичната килия, блаженството на безупречната тоалетна чиния и свободата на мисълта в идеалния затвор. Целта на затворите (усмихна се на Мосю Уайлд, който поглеждаше часовника си, въпреки че не виждаше добре) със сигурност не е да превъзпитат един убиец, нито пък само да го накажат (как да накажеш човек, който има всичко у себе си, със себе си, около себе си?). Тяхната *единствена* цел — вярно, едно прозаично намерение, но и единственото логично — е да предотвратят повторно убийство, извършено от същия човек. Превъзпитание ли? Обещание ли? Митове и смешки. Извергите не се поправят. А да превъзпитаваш дребните крадци просто не си струва (в техния случай наказанието стига). В наше време се наблюдават някои пагубни тенденции в *soi-disant*^[4] либерални кръгове. Накратко казано убиец, който се възприема като жертва, е не само главорез, но и галфон.

— Май е време да си тръгвам — каза бедният безстрашен Уайлд.

— Психиатрични заведения, болнични отделения, лудници, всичко това ми е добре известно. Да живееш в затворническа килия на куп с още трийсет или там някъде кръгли идиоти е същински ад. Преструвах се на агресивен, за да си издействам единична килия или пък за да ме заключат в строго охраняваното крило на проклетата болница, един неописуем рай за този тип пациенти. Единственият шанс да запазя разсъдъка си беше да се правя на полунормален. Пътят обаче беше трънлив. Една миловидна и мускулиста сестра обичаше да ми хвърля яка поредица от бекхенд-форхенд-бекхенд и така ме връщаше в блаженството на самотата. Трябва да добавя и друго — всеки път, когато се повдигаше въпросът за моя случай, затворническият психиатър свидетелстваше, че съм отказвал да обсъждам онова, което той наричаше на професионален жаргон „съпружески секс“. Трябва да кажа, че съм печално щастлив, както и печално горд, че нито стражите (някои от тях човечни и духовити), нито фройдистките инквизитори (до един идиоти и измамници) успяха да пречупят или по някакъв начин да променят печалната ми персона.

Мосю Уайлд го взе за пиян или за перколясал и затова тръгна да се отдалечава с тежки стъпки. Хубавата хотелска администраторка

(плътта си е плът, червеното жило е *l'aiguillon rouge*^[5] и любимата ми няма да се сърди) беше започнала отново да му прави знаци. Той стана и тръгна към рецепцията. В момента хотелът в Стреза бил в ремонт след пожар. *Mais*^[6] (с прекрасния показалец, щръкнал нагоре)...

През целия си живот, отбелязваме с радост, нашият Персон беше изпитвал странното усещане (познато още на трима прочути теолози и на двама незначителни поети), че точно зад него — практически до едното му рамо — неизменно стои по-едър, много по-мъдър, по-уравновесен и непобедим странник, който нравствено го превъзхожда. Всъщност това беше неговият основен „сенчест спътник“ (един критик, по-скоро клоун, беше нахокал Р. за този израз) и ако нашият скъп Персон нямаше до себе си тази прозрачна сянка, ние не бихме си дали труда да говорим за него. По време на краткия преход от креслото във фойето до момичето с неговата възхитителната шия, пълни устни, дълги мигли и забулени прелести Персон усети как нещо или някой го предупреждава, че трябва на мига да се махне от Вит и да поеме към Верона, Флоренция, Рим или Таормина, щом Стреза вече не съществува като възможност. Той обаче не се вслуша в сянката си и по същество може и да е бил прав. Ние смятахме, че му остават още няколко години на животински удоволствия; бяхме готови да поднесем това момиче в леглото му, но в края на краищата той трябваше сам да си реши, сам да си умира, щом иска.

Mais! (което е доста по-силно от английското „но“ или дори „обаче“) — тя му носеше добра вест. Нали искаше да се премести на третия етаж? Е, можеше да го направи още тази вечер. Дамата с кученцето напуска преди вечеря. Доста забавна история. По всичко личи, че съпругът ѝ се грижел за кучета, когато на собствениците им се налагало да отсъстват. Когато тръгвала да пътува сама, дамата обикновено взимала със себе си някое по-малко животинче, като го избирала сред онези, които били най-меланхолични. Тази сутрин съпругът ѝ се обадил по телефона, че собственикът се върнал преждевременно от пътуването си и му се разкрещял веднага да върне любимеца му.

[1] „Спомням си, спомням си дома, в който съм роден“ (фр.). — Б.пр. ↑

- [2] Така в разговорния език се произнася думата girl (момиче). —
Б.пр. ↑
- [3] Вид швейцарско вино. — Б.пр. ↑
- [4] Така наречените (фр.). — Б.пр. ↑
- [5] Червен остен, жило; също и подтик, стимул (фр.). — Б.пр. ↑
- [6] Но (фр.). — Б.пр. ↑

26.

Хотелският ресторант, едно доста мрачно място, обзаведено в стил „рустик“, не беше никак пълен, но се очакваха две големи семейства на следващия ден, освен това би могло да се появи или щял да се появи (гънките на граматичните времена са в пълен безпорядък по отношение на сградата, с която се занимаваме) чудесно поточе германци във втората и по-евтина половина на август. Едно ново грозновато момиче в народна носия, която откриваше голяма площ от кадифените му гърди, заместваше по-младия от двамата келнери, а мрачният поглед в лявото око на капитана беше маскиран под черна превръзка. Нашият Персон трябваше да се премести в стая 313 веднага след вечеря, затова отпразнува предстоящото събитие, като си пийна порядъчно — един Блъди Иван (водка с доматиен сок) преди граховата супа, бутилка рейнско заедно със свинското (дегизирано като „телешки котлети“), както и двойна джибровица с кафето. Мосю Уайлд извърна глава на другата страна, когато побърканият или просто поркан американец мина покрай масата му.

Стаята беше точно каквато я искаше или каквато я беше поискал (отново объркани граматични времена!) преди нейното пристигане. Леглото в югозападния ъгъл стоеше с прилежно опъната кувертюра, а прислужничката, която щеше или би могла да почука след малко, за да я отгърне, не беше или нямаше да бъде допусната — ако „влез“ и „излез“, врати и легла са все още в сила. На тоалетката до леглото се виждаше неотворен пакет цигари, а туристическият часовник имаше за съсед изящно опакована кутия; в нея се намираше зелена фигурка на млада скиорка, която го сепна със сиянието си, въпреки двойната джибровица. Малкото килимче пред леглото, всъщност повишен в ранг пешкир в същия бледосин цвят като кувертюрата, стоеше все още под масичката, но тъй като тя предварително отказа (капризна! превзета!) да остане до сутринта, нямаше да види, никога не ще видеше това малко килимче, което съвестно си изпълни дълга и на зазоряване прие първия квадрат слънчеви лъчи и първото докосване на щръкналите,

обвити в лейкопласт пръсти на краката на Хю. Букет от камбанки и метличина (техните различни оттенъци си съперничеха в любовна свада) беше поставен или от помощник-управителя, който хранеше уважение към чувствата на хората, или от самия Персон, във ваза върху скрина до захвърлената му вратовръзка, която беше от същото синьо, но в друг нюанс и от друга материя (естествена коприна). При внимателно фокусиране можеше да се наблюдава как кашата от брюкселско зеле и картофено пюре, колоритно примесена с розовеещото месо, изпълнява гърчове на бързи обороти сред вътрешностите на Персон и в същия този пейзаж от змии и пещери човек можеше да различи две-три семки от ябълка — скромни пътешественици от предишно хранене. Сърцето му имаше форма на сълза, но с доста малък размер за такъв огромен човек.

Връщайки се на правилното ниво, виждаме черната мушама на Персон, окачена на кука, и въгленосивото му сако, метнато върху облегалката на стол. В североизточния ъгъл на осветената стая, под миниатюрното писалище, пълно с ненужни чекмеджета, кошчето за отпадъци, неотдавна изпразнено от хотелския камериер, още има на дъното си мазно петно, както и парче от книжна салфетка. Малкото кученце шпиц спи на задната седалка на амилкара^[1], шофиран от съпругата на кучкаря по посока Трукс.

Персон влезе в банята, изпразни мехура си, размисли се дали да не си вземе един душ, но тя можеше да дойде всеки момент, ако изобщо дойдеше! Сложи си новия пуловер с поло яка и откри едно последно хапче против стомашни киселини в джоба на сакото — знаеше, че е там, но не може веднага да го локализира (странно наистина, колко трудно е за някои хора бързо да направят разлика между ляво и дясно в праметната върху стол сако). Тя обичаше да казва, че истинските мъже трябва да бъдат безупречно облечени, но не е нужно да прекаляват с къпането. Польхът на мъж откъм *gousset*^[2], твърдеше тя, може да бъде изключително привлекателен при някои срещи на четири очи, а само дамите и камериерките трябва да използват дезодорант. Никога през живота си не беше чакал някой или нещо с такова вълнение. Челото му бе плувнало в пот, целият трепереше, коридорът беше дълъг и безмълвен, повечето и от без това малкото обитатели на хотела бяха долу във фойето, разговаряха или играеха на карти, или просто премигваха блажено върху пухения бряг

на съня. Той отметна завивката на леглото, положи глава върху възглавницата, но токовете на обувките му останаха да опират в пода. Новаците обичат да наблюдават такива пленителни подробности като плитката вдлъбнатина върху възглавницата, видяна през главата на човека, през челната кост, нагънатия мозък, тилната кост, задната част на черепа и черната коса. В началото на нашето винаги вълнуващо, понякога ужасяващо ново съществуване, това невинно любопитство (дете, което си играе с надиплените отражения във водата на потока, африканска монахиня в арктически манастир, която трепетно докосва нежната главичка на първото глухарче) не е нещо необичайно, особено ако персоната и сенките на свързаната с нея материя се проследят от младостта до смъртта. Персон, *тази* тук персона, се намираще пред въображаемия праг на въображаемо блаженство, когато стъпките на Арманд вече приближаваха, изнасяйки двете „въображаемости“ в полето на шпалтите (което никога не е достатъчно широко за поправки и въпроси!). Ето тук оргазмът на изкуството пробягва по целия гръбначен стълб с несравнимо по-голяма сила от тази на сексуалния екстаз или метафизичната паника.

В този миг на нейното вече неизбежно появяване през ясно очертаната врата на стаята му той почувства въодушевлението, което усеща и пътник, когато при излитане — да използваме неоомировска метафора — земята се наклонява, после възвръща хоризонталното си положение и на практика за нула време и пространство ние сме на хиляди футове над нея, а облаците (пухкави бели облаци, много бели, на малко или голямо разстояние един от друг) изглеждат полегнали върху равен лист стъкло в небесната лаборатория и през това стъкло, много надолу под него, се виждат парчета земя с цвят на курабийка, прорязани хълмове, кръгло езеро с цвят на индиго, тъмнозелени борови гори и тук-там инкрустирани селца. Ето идва и стюардесата, носи цветни напитки и това е Арманд, която току-що е приела предложението му за брак въпреки неговото предупреждение, че надценява много неща, например удоволствията от приемите в Ню Йорк, важността на работата му, едно очаквано наследство, бизнеса с канцеларски материали на чичо му, планините на Върмонт — и ето че аеропланът избухва с грохот и мъчителна кашлица.

Кашляйки, нашият Персон се изправи в задушливия мрак и взе да търси опипом ключа на лампата, но ефектът от това се оказа точно

толкова сполучлив, колкото е и опитът да раздвижиш парализиран крайник. Тъй като леглото в неговата стая на четвъртия етаж беше от северната страна, сега той се втурна към вратата и я отвори със замах, вместо да се опита да избяга, както си мислеше да направи, през прозореца, който стоеше леко открянат, но ето че изведнъж се отвори широко с трясък, тъй като фаталното течение донесе дима от коридора.

Пожарът, подпален с напоени в мазут парцали, поставени в сутерена, а след това и подпомогнат от по-лека течност, с която стълбите и стените бяха благоразумно напръскани на места, бързо се разгоря и обхвана целия хотел — но „за щастие“, както съобщи местният вестник на следващата сутрин, „само няколко души са загинали, защото само няколко стаи са били заети.“

Ето че пламъците вече препускаха по стълбите, по двойки, по тройки, в индийска нишка, ръка за ръка, език след език, като разговаряха и весело си тананикаха. Но всъщност не парещият им полъх, а парливият черен дим накара Персон да отстъпи и да се върне обратно в стаята; прощавайте, промълви едно учтиво пламъче, което държеше отворена вратата, която той напразно се мъчеше да затвори. Прозорецът се тресна с такава сила, че стъклата му се посипаха като ручей от рубини, и преди да се задуши до смърт, той си даде сметка, че бурята навън помага на пожара вътре.

Най-накрая задушаването го подтикна да направи опит да излезе през прозореца, но от тази страна на горящата сграда нямаше никакви первази, нито балкони. Когато стигна прозореца, един дълъг пламък с бледолилав език се спусна с танцова стъпка, за да му препречи пътя с грациозния жест на ръка в ръкавица. Преградни стени от гипс и дърво се срутواха и ето че до него стигнаха човешки викове и една от последните му глупави мисли беше, че това са крясъците на хора, които търсят начин да му помогнат, а не воят на сродни човешки души. Кръгове от размити цветове го заградиха отвсякъде и за миг му напомниха картинка от детството в една страшна книжка за едни тържествуващи зеленчуци, които вихрено се въртят около момче по нощна риза, а то отчаяно се мъчи да се събуди от пъстроцветната замаяност на съня. Последното видение представляваше нажежена до бяло книга или кутия, станала свършено прозрачна и куха. Това е *то*, така си мисля — не острата болка на физическата смърт, а с нищо

несравнимите мъки на мистериозната мисловна маневра, която е
нужна, за да се премине от едно състояние на съществуване към друго.
Спокойно, сине, спокойно, всичко е наред.

[1] Наименование на автомобил френско производство, в
употреба от 1921 до 1940 г. — Б.пр. ↑

[2] Подмишница (фр.). — Б.пр. ↑

Издание:

Автор: Владимир Набоков

Заглавие: Прозрачни неща

Преводач: Иглика Василева

Година на превод: 2011

Език, от който е преведено: Английски

Издание: Първо издание

Издател: Издателска къща „Колибри“

Град на издателя: София

Година на издаване: 2011

Тип: роман

Националност: Американска

Печатница: „Инвестпрес“

Редактор: Росица Ташева

Художник: Стефан Касъров

Коректор: Галина Михайлова

ISBN: 978-619-150-010-9

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/2421>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.